

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસસીLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૫૭૫૮/૨૦૧૯

સાથે

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૫૭૫૯/૨૦૧૯

સાથે

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૫૭૬૦/૨૦૧૯

સાથે

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૫૭૬૨/૨૦૧૯

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

સહી/—

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.સી. રાવ

સહી/—

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨	રિપોર્ટને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	ના

મેસર્સ સિધ્ધાર્થ એન્ટરપ્રાઇસ વતી ભાગીદાર મહેશ લીલાધર ટીબડેવાલ -

અપીલકર્તાઓ/અરજદારો

વિરુદ્ધ

નોડલ અધિકારી -સામાવાળાઓ

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી વિશાલ જે. દવે સાથે શ્રી વિનય શ્રોફ સાથે
શ્રી નિપુમ સિંઘવી

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ તરફે મદદનીશ સરકારી વકીલશ્રી શ્રી સોહમ જોશી

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧,૩ માટે પ્રત્યક્ષ બજવણી

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

તથા

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.સી. રાવ

તારીખ: ૦૬/૦૯/૨૦૧૯

સંયુક્ત સીએવી ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા દ્વારા)

૧. ઉપરોક્ત તમામ રિટ-અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો સમાન હોવાથી તેમની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને આ સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા તેમનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૨. તમામ રિટ-અરજીઓમાં તાત્કાલિક પરત કરવાપાત્ર રૂલ. શ્રી સોહમ જોષી, વિદ્વાન એજુપી અનુક્રમે પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ વતી રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.

૩. અનુકૂળતા માટે, સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૭૫૮/૨૦૧૯ ને મુખ્ય બાબત તરીકે ગણવામાં આવે છે. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની આ રિટ-અરજી દ્વારા, રિટ-અરજદાર, જે એક ભાગીદારી પેઢી છે, તેમણે નીચેની રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી છે:

"(એ) આપ નામદાર કોર્ટ સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ

એક્ટ, ૨૦૧૭ ની કલમ ૧૪૦(૩) ની શરતોમાં નિયત તારીખે સ્ટોકમાં રહેલા ઇનપુટ્સના સંબંધમાં યોગ્ય ડ્યુટીની ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવામાં સક્ષમ કરવા માટે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ માં ઘોષણા દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવા માટે મેન્ડમસની રિટ અને/અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ જારી કરવાની કૃપા કરી શકે છે;

(બી) આપ નામદાર કોર્ટ ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવા માટે સીજીએસટી નિયમોના નિયમ ૧૧૭ હેઠળ વિચારવામાં આવેલી નિયત તારીખ પ્રકૃતિમાં પ્રક્રિયાગત હોવાની અને તેથી માત્ર માર્ગદર્શક હોવાની અને ફરજિયાત જોગવાઈ ન હોવાની ઘોષણા માટે ઘોષણાની રિટ અને/અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ જારી કરવાની કૃપા કરી શકે છે;

(સી) આપ નામદાર કોર્ટ ઉપરના ફકરા (a) અને ફકરા (b) હેઠળની પ્રાર્થનાના સંબંધમાં વચગાળાની રાહત મંજૂર કરવાની કૃપા કરી શકે છે;

(ડી) આપ નામદાર કોર્ટ આ અરજીના અને આકસ્મિક ખર્ચ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ચૂકવવામાં આવે તેવો ચુકાદો આપવાની કૃપા

કરી શકે છે;

(ઈ) આપ નામદાર કોર્ટ આ કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં અને ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય અને ઉચિત જણાય તેવા આદેશ, નિર્દેશ, રિટ અથવા અન્ય કોઈ રાહત આપવાની કૃપા કરી શકે છે;"

જ. રિટ-અરજદાર એક ભાગીદારી પેઢી છે જેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ ભરૂચ, ગુજરાત રાજ્યમાં છે. રિટ-અરજદાર સીજીએસટી એક્ટ હેઠળ નોંધણી નં. GSTIN24ABJFS7809M1ZL ધરાવતા બ્રાન્ડેડ હાઉસવેર્સની આયાત-નિકાસ અને વિતરકનો વ્યવસાય કરે છે.

પ. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું જણાય છે કે સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ (ત્યારબાદ 'એક્ટ' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ની કલમ ૧૪૦(૩) ને સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ રૂલ્સ, ૨૦૧૭ (ત્યારબાદ 'નિયમો' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ના નિયમ ૧૧૭ સાથે વાંચીને નિયત તારીખે સ્ટોકમાં રહેલા ઇનપુટ્સના સંબંધમાં યોગ્ય ડ્યુટીની ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવામાં રિટ-અરજદારોને સક્ષમ કરવા માટે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ માં અનુક્રમે ઘોષણા દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવા માટે પ્રતિવાદીઓને યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ માંગતી રિટ-અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૬. રિટ-અરજદારોનો કેસ એવો છે કે સામાન્ય પોર્ટલ પર નબળી નેટ કનેક્ટિવિટી અને અન્ય તકનીકી મુશ્કેલીઓના સંદર્ભમાં તકનીકી ખામીઓને કારણે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ માં ઘોષણા દાખલ કરી શકાઈ નથી. રિટ-અરજદારોએ, વિકલ્પમાં, એવી ઘોષણા માટે પ્રાર્થના કરી છે કે ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવા માટે નિયમોના નિયમ ૧૧૭ હેઠળ વિચારવામાં આવેલી નિયત તારીખ પ્રકૃતિમાં પ્રક્રિયાગત છે, અને તેથી, માત્ર માર્ગદર્શક છે અને ફરજિયાત જોગવાઈ નથી.

રિટ-અરજદારો વતી રજૂઆતો:

૭. શ્રી શ્રોફ, શ્રી દવે સાથે રિટ-અરજદારો માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ, ખૂબ જ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે પરોક્ષ કર શાસન સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ શાસનમાંથી ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ શાસનમાં પરિવર્તિત થયું, ત્યારે સીજીએસટી એક્ટ, ૨૦૧૭ એ નિયત તારીખે, એટલે કે ૦૧/૦૭/૨૦૧૭ ના રોજ ડ્યુટી ચૂકવેલ સ્ટોક પર સેનવેટ ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાની મંજૂરી આપી.

૮. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આવા ડ્યુટી ચૂકવેલ સ્ટોક પર સીજીએસટી ચૂકવવાપાત્ર હતો અને, તેથી, ક્રેડિટની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી કારણ કે સરકારનો હેતુ સમાન માલ પર બે વાર કર વસૂલવાનો ન હતો. એ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે આવા કિસ્સાઓમાં, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટી/કરની ક્રેડિટ ક્રેડિટ તરીકે સ્વીકાર્ય રહેશે.

૯. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે કારણ કે તેમના અસીલો તકનીકી મુશ્કેલીઓને કારણે નિર્દિષ્ટ તારીખ એટલે કે ૨૭/૧૨/૨૦૧૭ ની અંદર ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ કરી શક્યા ન હતા, તેથી તેઓએ તેમના અધિકારક્ષેત્ર અધિકારી પાસે અનુક્રમે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ માં સ્ટોક પરના ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટના દાવાને ભૌતિક રીતે જમા કરાવવો પડ્યો હતો.

૧૦. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે તેમના અસીલો સમયાંતરે અધિકારક્ષેત્ર અધિકારીને પણ મળ્યા હતા અને ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ કાઉન્સિલના નિર્ણય અને ૦૩/૦૪/૨૦૧૮ ના પરિપત્ર નં. ૩૯/૧૩/૨૦૧૮-જીએસટી ની શરતોમાં ઓનલાઈન ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ અનુક્રમે દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવા માટે નોડલ ઓફિસર અને અધિકારક્ષેત્ર અધિકારીને વિવિધ પત્રો પણ સંબોધિત કર્યા હતા.

૧૧. વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો કે તેમના અસીલોએ એવી પણ વિનંતી કરી હતી કે તેઓને ૩૧/૦૧/૨૦૧૯ ના આદેશ નં. ૦૧/૨૦૧૯-જીએસટી સાથે વાંચીને ૧૦/૦૯/૨૦૧૮ ના નોટિફિકેશન નં. ૪૮/૨૦૧૮-સી.ટી. ની શરતોમાં ઉપર જણાવેલ ફોર્મ દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, જેણે તે તમામ કરદાતાઓ માટે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ માં ઘોષણા સબમિટ કરવાનો સમયગાળો ૩૧/૦૩/૨૦૧૯ સુધી લંબાવ્યો હતો જેઓ સામાન્ય પોર્ટલ પર

તકનીકી મુશ્કેલીઓને કારણે નિયત તારીખ સુધીમાં ઉક્ત ઘોષણા સબમિટ કરી શક્યા ન હતા.

૧૨. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે તેમના અસીલના અધિકારક્ષેત્ર અધિકારીએ બે વાર નોડલ ઓફિસરને લેખિતમાં સંચાર મોકલ્યો હતો જેમાં રિટ-અરજદારોને અનુક્રમે ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવા માટે ભલામણ કરવામાં આવી હતી. જોકે, અધિકારક્ષેત્ર અધિકારીને આજદિન સુધી નોડલ ઓફિસર તરફથી કોઈ સત્તાવાર સંચાર મળ્યો નથી જે ઉપરોક્ત ફોર્મ દાખલ કરવાનો ઇનકાર કરતો હોય કે મંજૂરી આપતો હોય. જોકે, નોડલ ઓફિસરની કચેરીએ જાણ કરી હતી કે રિટ-અરજદારોને ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં કારણ કે જીએસટી સિસ્ટમ લૉગ્સ મુજબ, કરદાતાએ ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ ને સેવ/સબમિટ કરવા અથવા દાખલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો નથી. શ્રી શ્રોફ, વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો કે પ્રતિવાદી નં. ૨ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા એક્ઝિડેવિટ-ઇન-રિપ્લાયમાં પણ સમાન વલણ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૧૩. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે તેમના અસીલોને સુનાવણીની કોઈ તક આપ્યા વિના, નોડલ ઓફિસરની કચેરી એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે રિટ-અરજદારોએ જીએસટી સિસ્ટમ લૉગ્સ મુજબ ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ ને સેવ/સબમિટ કરવા અથવા દાખલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો.

૧૪. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે આને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉદ્ધંધન કહી શકાય. વિદ્વાન વકીલે એમ પણ રજૂઆત કરી કે સીજીએસટી એક્ટ અથવા નિયમોમાં 'સામાન્ય પોર્ટલ પર તકનીકી મુશ્કેલીઓ' શબ્દસમૂહના અર્થની ગેરહાજરીમાં, તેનું ઉદાર અર્થઘટન થવું જોઈએ કારણ કે કાયદાનો એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે લાભદાયી જોગવાઈના અવકાશને અયોગ્ય રીતે પ્રતિબંધિત કરતા અર્થઘટનને ટાળવું જોઈએ જેથી તે નીતિ જે એક હાથે આપે છે તે બીજા હાથે છીનવી ન લે.

૧૫. વિદ્વાન વકીલે, તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, ભારત સંઘ વિરુદ્ધ સુક્ષ્મ ઈન્ટરનેશનલ અને નૂતન જેમ્સ અને અન્ય, ૧૯૮૯ (૩૯) ઈએલટી ૫૦૩ (એસસી) [ફકરો-૯] ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો છે.

૧૬. વિદ્વાન વકીલે, અંતમાં, રજૂઆત કરી કે કરદાતાઓના લાભ અને સગવડ માટે સિસ્ટમમાં ટેકનોલોજી ઉમેરવામાં આવી છે પરંતુ તે હેતુને ગૌણ ન હોવી જોઈએ અને તેથી અવરોધો, જો કોઈ હોય, તો રિટ-અરજદારોને ટેકનોલોજીના ગુલામ ન બનાવવા જોઈએ.

૧૭. ઉપર જણાવેલ સંજોગોમાં, વિદ્વાન વકીલ પ્રાર્થના કરે છે કે તમામ રિટ-

અરજીઓમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેઓને મંજૂર કરવામાં આવે અને પ્રાર્થના મુજબની રાહતો આપવામાં આવે.

પ્રતિવાદીઓ વતી રજૂઆતો:

૧૮. શ્રી સોહમ જોષી, વિદ્વાન એજીપી, એ તમામ રિટ-અરજીઓનો સખત વિરોધ કર્યો છે. શ્રી જોષીએ રજૂઆત કરી કે રિટ-અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ ફરિયાદ કાયદામાં સ્વીકાર્ય નથી. તે જ સમયે, શ્રી જોષીએ યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરી હતી કે અધિકારક્ષેત્ર અધિકારી, ભરૂચ, એ કરદાતાઓને પડતી વિવિધ સમસ્યાઓ અને મુશ્કેલીઓ વિશે નોડલ ઓફિસરના ધ્યાન પર લાવ્યા હતા. શ્રી જોષીએ રજૂઆત કરી કે નોડલ ઓફિસરની ભૂમિકા રાજ્યભરના કરદાતાઓની આવી તમામ ફરિયાદો એકત્રિત કરવાની અને તેમને જીએસટીએમને મોકલવાની છે અને જીએસટીએમ, ચકાસણી પર, આ ફરિયાદોને આઈટી નિવારણ ફરિયાદ સમિતિને આગળ મોકલશે. શ્રી જોષીએ રજૂઆત કરી કે વર્તમાન કેસમાં નોડલ ઓફિસરે ત્વરિત કાર્યવાહી કરી હતી અને કરદાતાઓની ફરિયાદો જીએસટીએમને પણ મોકલી આપી હતી. શ્રી જોષીએ પ્રતિવાદીઓ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા એફિડેવિટ-ઈન-રિપ્લાયમાં કરવામાં આવેલા નીચેના નિવેદનો પર મજબૂત આધાર રાખ્યો હતો.

"૮. નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારે બિઝનેસ સ્ટાન્ડર્ડ, ફાઈનાન્સિયલ એક્સપ્રેસ જેવી વિવિધ વેબસાઈટ્સ

પરથી વિવિધ લેખો જોડ્યા છે જે વર્ષ ૨૦૧૭ ના છે. તેના પ્રકાશમાં નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે, આ લેખો ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ હેઠળ પ્રકૃતિમાં ગૌણ પુરાવા છે. તેથી, આ લેખો પર આધાર ત્યારે જ લઈ શકાય છે જ્યારે કોઈ પ્રાથમિક પુરાવા ઉપલબ્ધ ન હોય. નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે, અરજદારે આગળ ૧૦/૦૩/૨૦૧૮ ના રોજ યોજાયેલી રફમી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકની મિનિટ્સ જોડી છે, તે અરજીના મેમોરેન્ડમ સાથે પૃષ્ઠ ૫૦ થી જોડાયેલ છે અને રફમી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકના એજન્ડા ૭ ના પૃષ્ઠ ૫૦ પર ઉલ્લેખિત એજન્ડા વાંચતા નીચે મુજબ છે:

"એજન્ડા ૭: અલાહાબાદ અને મુંબઈની માનનીય હાઈકોર્ટના તાજેતરના ચુકાદાઓના પ્રકાશમાં જીએસટી શાસનમાં ફરિયાદ નિવારણ વ્યવસ્થા."

તેના પ્રકાશમાં નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે એજન્ડાએ ફરિયાદ નિવારણ સમિતિની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી અને વધુમાં એજન્ડાએ એ પણ મંજૂરી આપી કે નવી ફરિયાદ નિવારણ સમિતિની સ્થાપના કરવાને બદલે જીઆઈસી આઈટી ફરિયાદ નિવારણ સમિતિ તરીકે કામ કરશે.

૯. નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે, નોડલ ઓફિસરે

અરજદારની ફરિયાદ જીએસટીએનને મોકલી હતી અને અરજદારોના કેસની ૨૦/૦૨/૨૦૧૯ ની ૩૩મી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકમાં વિચારણા કરવામાં આવી હતી.

૧૦. નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારે અલાહાબાદની માનનીય હાઈકોર્ટ અને મુંબઈની માનનીય હાઈકોર્ટના બે ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે જેનો ઉલ્લેખ અરજીના મેમોરેન્ડમના ફકરા ૨.૧૪ અને ફકરા ૨.૧૫ માં કરવામાં આવ્યો છે. તેના પ્રકાશમાં કેસનું કારણ શીર્ષક વાંચતા પ્રતિવાદી ભારત સંઘ હતું અને વર્તમાન કેસમાં અરજદારે ભારત સંઘને પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડ્યું નથી.

૧૧. નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે, ૩૩મી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકના અવલોકન પર ઉક્ત અહેવાલમાં ૧૯૫ પૃષ્ઠો છે અને એજન્ડા આઈટમ ૪ કાઉન્સિલની માહિતી માટે જથી આઈ.ટી. ફરિયાદ નિવારણ સમિતિના નિર્ણયો/ભલામણો તરીકે વાંચે છે, જે અહેવાલના પૃષ્ઠ નં.૧૦૪ પર છે અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ કેસો પરના એજન્ડા આઈટમ પર ૧૨/૦૨/૨૦૧૯ ના રોજ ચર્ચા અને નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત અહેવાલની વાત છે ત્યાં સુધી માનનીય કોર્ટ દલીલ સમયે કરવામાં આવેલી રજૂઆતને ધ્યાનમાં લેવાની કૃપા કરી શકે છે.

૧૨. નમ્રતાપૂર્વક એ પણ રજૂ કરવામાં આવે છે કે, અરજદારે જીએસટીએન કે આઈ.ટી. ફરિયાદ નિવારણ સમિતિને પ્રતિવાદી પક્ષકાર તરીકે જોડ્યા નથી અને તેથી, અરજદાર પક્ષકારોને ન જોડવા/ખોટી રીતે જોડવાના અભાવથી પીડાય છે."

૧૯. ઉપર જણાવેલ સંજોગોમાં, શ્રી જોષી પ્રાર્થના કરે છે કે રિટ-અરજીઓમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી, તેમને નકારી કાઢવામાં આવે.

૨૦. પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીઓ જોયા પછી, અમે નીચેના પાસાઓ પર પોતાને સંબોધવા માંગીએ છીએ:

(૧) સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૪૦(૩) એક મૂળભૂત અધિકાર પ્રદાન કરે છે જે પ્રક્રિયાગત ક્ષતિઓના કારણે ઘટાડી કે રદ કરી શકાતો નથી.

(૨) યોગ્ય ડ્યુટીઓને આગળ ખેંચવાની ક્રેડિટની પાત્રતા એ નિહિત અધિકાર છે.

(૩) અસ્તિત્વમાં રહેલા કાયદા હેઠળ પ્રાપ્ત અધિકારો સીજીએસટી એક્ટ દ્વારા સાચવવામાં આવ્યા છે.

(૪) સેનવેટ ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાનો અધિકાર એ બંધારણીય અધિકાર છે.

(પ) જીએસટી પૂર્વેના શાસન અને જીએસટી શાસનમાં ખરીદેલા માલ અને સેવાઓના સંદર્ભમાં ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટની પ્રાપ્તિને મંજૂરી આપવા માટે સમય મર્યાદાના સંદર્ભમાં ભેદભાવ કરવો તે મનસ્વી, અતાર્કિક અને ગેરવાજબી છે અને તેને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કહી શકાય.

(ડ) વ્યાજબી અપેક્ષાના સિદ્ધાંતનું પણ ઉલ્લંઘન થયું હોવાનું કહી શકાય.

(ઢ) નિયત તારીખની અંદર ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ ન કરી શકવા બદલ સેનવેટ ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાના અધિકારને મંજૂરી ન આપવાથી રિટ-અરજદારોની કાર્યકારી મૂડી પર ચોક્કસપણે ગંભીર અસર પડશે અને આવી કાર્યવાહીને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૯(૧)(જી) નું ઉલ્લંઘન કહી શકાય.

(ઁ) અનુરૂપ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ વિના અગાઉના કર શાસનમાંથી આગળ ખેંચવામાં આવેલા સ્ટોકના વેચાણ પર જીએસટી ચૂકવવાની જવાબદારી સમાન વિષય પર બેવડા કરવેરા તરફ દોરી જશે.

(૆) આ કાર્યવાહીને ભારતના બંધારણની કલમ ૩૦૦ A નું ઉલ્લંઘન પણ કહી શકાય.

વિશ્લેષણ:

૨૧. સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૪૦(૩) તેમાં જણાવેલ શરતો (i) થી (v) ની પૂર્તતાને આધીન સ્ટોકમાં રહેલા ઇનપુટ્સના સંદર્ભમાં યોગ્ય ક્યુટીઓને આગળ ખેંચવાની મંજૂરી આપે છે. સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૪૦(૩) પોતે જ એક સંપૂર્ણ કોડ છે અને અધિનિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલ મૂળભૂત અધિકાર નિયમો દ્વારા ઘટાડી શકાય નહીં.

૨૨. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે નીચેના નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ:

(૧) મદ્રાસ હાઈકોર્ટ, ૨૦૧૯ (૨૦) જી.એસ.ટી.એલ. ૩૨૧ (મદ્રાસ) માં નોંધાયેલ તારા એક્સપોર્ટ્સ વિરુદ્ધ ભારત સંઘના કેસમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૮. જીએસટી એક નવો પ્રગતિશીલ કર છે. જીએસટીનો એક પ્રગતિશીલ આદર્શ કાસ્કેડિંગ કરને ટાળવાનો છે. જીએસટી કાયદાઓ તમામ યોગ્ય ઇનપુટ્સ પર ટેક્સ ક્રેડિટના સીમલેસ ફ્લોની કલ્પના કરે છે. ટ્રાન્સ-૧ માં ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ એ જીએસટી સંક્રમણમાં કાયદેસર રીતે પ્રાપ્ત ક્રેડિટ છે. ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવા માટે કાયદા હેઠળ વિચારવામાં આવેલી નિયત તારીખ પ્રકૃતિમાં પ્રક્રિયાગત છે. જીએસટી શાસન અને આઈટી પ્લેટફોર્મ નવું હોવાથી, વપરાશકર્તાઓ પાસેથી ડિજિટલ પુરાવાનો બેકઅપ લેવાની અપેક્ષા રાખવી વાજબી ન હોઈ શકે. જૂના કરવેરા કાયદાઓ હેઠળ પણ, તે એક સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે

પ્રક્રિયાગત આધારોને લીધે મૂળભૂત ઇનપુટ કેડિટ્સને નકારી શકાય નહીં અથવા બદલી શકાય નહીં."

(૨) ભારત સંઘ વિરુદ્ધ સુક્ષ્મ ઇન્ટરનેશનલ અને નૂતન જેમ્સ અને અન્ય, ૧૯૮૯ (૩૯) ઇ.એલ.ટી. ૫૦૩ (એસ.સી) માં નોંધાયેલા કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે લાભદાયી જોગવાઈના અવકાશને અયોગ્ય રીતે પ્રતિબંધિત કરતા અર્થઘટનને ટાળવું જોઈએ જેથી તે નીતિ જે એક હાથે આપે છે તે બીજા હાથે છીનવી ન લે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૯ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૯. અમે આ મુદ્દા પર પરસ્પર વિરોધી દલીલો પર વિચાર કર્યો છે. ફક્ત ૧૮૫(૪) એ એક્સપોર્ટ હાઉસોને કેટલાક પ્રોત્સાહનો પૂરા પાડવા માટે બનાવાયેલ છે, જેઓ ઇમ્પ્રેસ્ટ-લાયસન્સ મંજૂર થવા પર નિકાસ પ્રતિબદ્ધતાઓની બાબતમાં તેમની કાઉન્ટરવેલિંગ જવાબદારીઓ પૂરી કરે છે. આ જોગવાઈ એક લાભદાયી જોગવાઈ છે. ખંડ (૪) અને (૭), તેમાં કોઈ શંકા નથી કે, તેમના સરળ શબ્દો પર કેટલીક બાંધકામની મુશ્કેલીઓ રજૂ કરે છે અને અપીલકર્તાઓ માટે શ્રી સુબ્બા રાવ દ્વારા મૂકવામાં આવેલ મત, ખંડ (૭) ની સરળ ભાષા પર, શક્યતાઓ વિના નથી. જોકે, સુમેળપૂર્ણ બાંધકામનો આધાર જે અન્ય સમાન કેસોમાં હાઈકોર્ટને સ્વીકાર્ય લાગ્યો તે અમને ફક્ત ૧૮૫(૪) માં નીતિના ઉદ્દેશ્યોને

આગળ વધારતો અને પ્રોત્સાહન આપતો જણાય છે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં, આ બાબત અંગે કોઈ ગેરવાજબી મત નથી. આમાંના કેટલાક કેસોમાં આ કોર્ટે વિશેષ રજા માટેની અરજીઓ ફગાવીને આ અર્થઘટનમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો છે. શ્રી સુબ્બા રાવ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ અર્થઘટનનો સ્વીકાર, અમારા મતે, લાભદાયી જોગવાઈના અવકાશને અયોગ્ય રીતે પ્રતિબંધિત કરશે અને, ઘણા કિસ્સાઓમાં જે અન્યથા ફરિયાદ ૧૮૫(૪) માં નીતિના લાભદાયી અવકાશમાં આવશે, તે નીતિ જે એક હાથે આપે છે તે બીજા હાથે છીનવી લેશે. અમને લાગે છે કે અમે શ્રી હરીશ સાલ્વેની રજૂઆતો સ્વીકારવી જોઈએ જે અન્ય કેસોમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા મત સાથે સુસંગત છે અને એવું માનવું જોઈએ કે ફરિયાદ ૧૮૫(૪) ની શરતો એક્સપોર્ટ હાઉસોના કિસ્સામાં લાગુ થશે નહીં જેમને ઈમ્પ્રેસ્ટ લાયસન્સ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

તે મુજબ અમે અપીલકર્તાઓ સામે દલીલ (a) નકારીએ છીએ અને જવાબ આપીએ છીએ."

(૩) મેંગલોર કેમિકલ્સ એન્ડ ફર્ટિલાઈઝર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી કમિશનર, ૧૯૯૧ (૫૫) ઇ.એલ.ટી. ૪૩૭ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે શરત વૈધાનિક છે તે હકીકત જ એક રીતે કે બીજી રીતે કોઈ ફરક પાડતી નથી. શરતોના

પણ પ્રકાર હોય છે. કેટલાક મૂળભૂત, ફરજિયાત અને નીતિના વિચારો પર આધારિત હોઈ શકે છે અને કેટલાક અન્ય ફક્ત પ્રક્રિયાના ક્ષેત્રના હોઈ શકે છે. તમામ શરતોના પાલન ન કરવાને સમાન મહત્વ આપવું તે ખોટું હશે, તે શરતો કયા હેતુઓ પૂરા કરવા માટે બનાવાઈ હતી તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૧૧ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૧૧. અમે આ રજૂઆતો પર કાળજીપૂર્વક વિચાર કર્યો છે. અમને ડર છે કે મહેસૂલ વિભાગનું વલણ કેટલીક મૂળભૂત ભ્રામક માન્યતાઓથી પીડાય છે, તે ઉપરાંત તે સંપૂર્ણપણે તકનીકી છે. કેદારનાથના કેસમાં, વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ હતો કે શું બંગાળ ફાઈનાન્સ (સેલ્સ-ટેક્સ) એક્ટ, ૧૯૪૧ ની કલમ ૫(૨)(ઓ) (ii) ની જોગવાઈ હેઠળની ઘોષણાની જરૂરિયાત એલિઉન્ડે (બહારના) પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત કરી શકાય છે કે નહીં. કોર્ટે કહ્યું કે વિધાનસભાનો ઇરાદો જોગવાઈની મૂળભૂત શરત સંતોષવા પર જ મુક્તિ આપવાનો હતો અને પ્રોવિઝોમાંની શરત નીતિના વિચારોને મૂર્તિમંત કરનાર મૂળભૂત શરત હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. શ્રી નરસિંમ્હા મૂર્તિ કહેશે કે વર્તમાન કેસમાં પણ સ્થિતિ અલગ નથી. તેઓ કહે છે કે ૧૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૭૫ નું નોટિફિકેશન વૈધાનિક પાત્ર ધરાવતું હતું અને તેમાં સુધારા માટે 'પૂર્વ-

પરવાનગી' ની શરતને પણ વૈધાનિક માનવી જોઈએ. આવી શરતને, વકીલ કહે છે, કેદારનાથના કેસમાં ઘોષણા ફોર્મ રજૂ કરવાની જરૂરિયાત સાથે સરખાવવી જોઈએ અને આ રીતે સમજવામાં આવે તો પાલન ન કરવા માટે સમાન પરિણામો આવવા જોઈએ. શ્રી નરસિંહા મૂર્તિ કહે છે કે આ પરિસ્થિતિમાંથી બહાર નીકળવાનો કોઈ રસ્તો ન હતો અને કોઈ સુધારો સ્વીકાર્ય ન હતો, ભલે અપીલકર્તાના અન્ય ઉપાયો ગમે તે હોય. આ દલીલના ભારમાં એક ભ્રામકતા છે. શ્રી નરસિંહા મૂર્તિ જે પરિણામ પાલન ન કરવાથી આવવું જોઈએ તેવું સૂચવે છે, જો શરત મૂળભૂત હોય અને મુક્તિના આધારભૂત નીતિ માટે મૂળભૂત હોય તો તે જ પરિણામ હોઈ શકે. તેની કડકાઈ અને ફરજિયાત પ્રકૃતિ તે હેતુ દ્વારા વાજબી ઠરવી જોઈએ જે તે પૂરો પાડવા માટે છે. શરત વૈધાનિક છે તે હકીકત જ એક રીતે કે બીજી રીતે કોઈ ફરક પાડતી નથી. શરતોના પણ પ્રકાર હોય છે. કેટલાક મૂળભૂત, ફરજિયાત અને નીતિના વિચારો પર આધારિત હોઈ શકે છે અને કેટલાક અન્ય ફક્ત પ્રક્રિયાના ક્ષેત્રના હોઈ શકે છે. તમામ શરતોના પાલન ન કરવાને સમાન મહત્વ આપવું તે ખોટું હશે, તે શરતો કયા હેતુઓ પૂરા કરવા માટે બનાવાઈ હતી તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના.

કેદારનાથના કેસમાં જ આ કોર્ટે ધ્યાન દોર્યું હતું કે જોગવાઈઓની

કડકાઈ અને તેમને આપવામાં આવેલ ફરજિયાત પાત્ર મહત્વની નીતિની બાબતો હતી. કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

"...અધિનિયમની કલમ ૫(૨)(એ)(ii) અને તે હેઠળ બનાવેલા નિયમોનો ઉદ્દેશ્ય સ્વયં સ્પષ્ટ છે. જોકે તેઓ સ્પષ્ટપણે નિર્દિષ્ટ વર્ગના માલસામાનના નોંધાયેલા ડીલરોને વેચાણના સંબંધમાં ડીલરને મુક્તિ આપવાના હેતુથી છે, તે કર ટાળવાના પ્રયાસમાં છેતરપિંડી અને મિલીભગત અટકાવવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે. વસ્તુઓની પ્રકૃતિમાં, ડીલરો વચ્ચે થતા અસંખ્ય વ્યવહારોને જોતાં, કર સત્તાવાળાઓ માટે દરેક કિસ્સામાં એ જાણવું લગભગ અશક્ય હશે કે ડીલરે કલમમાં ઉલ્લેખિત હેતુઓ માટે અન્યને નિર્દિષ્ટ માલસામાન વેચ્યો છે કે નહીં. તેથી, કદાચ છેતરપિંડી અટકાવવાના અને વહીવટી કાર્યક્ષમતા વધારવાના બેવડા ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે, મુક્તિનો દાવો કરતી વ્યક્તિએ કલમ હેઠળ નિર્ધારિત રીતે ઘોષણા ફોર્મ રજૂ કરવું જોઈએ તેવી શરતને આધીન મુક્તિ આપવામાં આવે છે. સૂચવવામાં આવેલ ઉદાર બાંધકામ છેતરપિંડી કરવાની સુવિધા આપશે અને વહીવટી અસુવિધાઓ રજૂ કરશે, આ બંને ઉક્ત ખંડની જોગવાઈઓ ટાળવા માંગે છે." (જુઓ: [૧૯૬૫] ૩ એસસીઆર ૬૨૬)

અહીં સંબંધિત જોગવાઈઓનો અવકાશ અથવા હેતુ એવો નથી.

મુખ્ય મુકિત ૧૯૬૯ ના નોટિફિકેશન હેઠળ છે. ત્યારબાદના નોટિફિકેશન જેમાં પૂર્વ-પરવાનગીની શરત છે તે સ્પષ્ટપણે મુકિતને અમલમાં મૂકવાની પ્રક્રિયાની કલ્પના કરે છે. કાનૂનની જોગવાઈઓ જે મૂળભૂત પ્રકૃતિની છે અને નીતિના અમુક ચોક્કસ ઉદ્દેશ્યો સાથે બનાવવામાં આવી છે અને બીજી તરફ જે તેમની પ્રકૃતિમાં માત્ર પ્રક્રિયાગત અને તકનીકી છે તે વચ્ચે સ્પષ્ટ ભેદ રાખવો જોઈએ. અહીં અમારી પાસે માત્ર તકનીકી બાબત છે. નોટિફિકેશનનો ખંડ ૩ શરતો સંતોષાય તો પરવાનગી નકારવા માટે ડેપ્યુટી કમિશનર પાસે કોઈ વિવેકાધિકાર છોડતો નથી. શબ્દો એવા છે કે તે "આપશે". અપીલકર્તાએ આ શરતો સંતોષી હતી તે બાબતે કોઈ વિવાદ નથી. છતાં પરવાનગી અટકાવવામાં આવી હતી-કોઈ માન્ય અને મૂળભૂત કારણોસર નહીં પરંતુ આંતર-વિભાગીય મુદ્દાઓ સંબંધિત કેટલીક બાહ્ય બાબતોને કારણે. અપીલકર્તાને તે મુદ્દાઓ સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હતી. અપીલકર્તાને હવે કહેવામાં આવે છે કે "અમને દિલગીર છીએ. અમારે તમને પરવાનગી આપવી જોઈતી હતી પરંતુ હવે સમય પૂરો થઈ ગયો છે, કંઈ થઈ શકે તેમ નથી". લોર્ડ ડેનિંગના શબ્દોમાં આનો જવાબ છે: "હવે હું જાણું છું કે જાહેર સત્તાધિકારીને તેની જાહેર ફરજ બજાવવાથી રોકી શકાય નહીં, પરંતુ મને લાગે છે કે તેને તકનીકી

બાબત પર આધાર રાખવાથી રોકી શકાય છે અને આ એક તકનીકી બાબત છે." (જુઓ: વેલ્સ વિરુદ્ધ મિનિસ્ટર ઓફ હાઉસિંગ એન્ડ લોકલ ગવર્નમેન્ટ [૧૯૬૭] ૧૬૫૯યુએઆર ૧૦૦૦.

ફ્રાન્સિસ બેનિયન તેમના "સ્ટેચ્યુટરી ઇન્ટરપ્રિટેશન", ૧૯૮૪ ની આવૃત્તિમાં પૃષ્ઠ ૬૮૩ પર કહે છે:

"બિનજરૂરી તકનીકીતા: આધુનિક અદાલતો વૈધાનિક પ્રક્રિયા સાથે સંકળાયેલી તકનીકીતાઓને ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે જ્યાં આ કાયદાના ઉદ્દેશ્યોની પરિપૂર્ણતા માટે જરૂરી દર્શાવી શકાતી નથી."

(૪) મૈસુર રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ મલ્લિક હાશિમ એન્ડ કંપની, એઆઈઆર ૧૯૭૨ એસસી ૧૪૪૯ માં નોંધાયેલા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે એવી કોઈ શરતો લાદી શકાય નહીં જે અન્યથા સંપૂર્ણ હોય તેવા રિફંડના અધિકારનો નાશ કરે. અધિકૃત શરતો એવી શરતો છે જે રિફંડનું નિયમન કરે છે અને એવી શરતો નથી કે જે પ્રોવિઝો હેઠળ વિધાનસભાએ બનાવેલા રિફંડના અધિકારને નાબૂદ કરે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૨૦ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, બે રિટ પિટિશનમાં અરજદાર ચામડા અને ચામડાની બનાવટોના ડીલર છે જ્યારે હાઈકોર્ટ સમક્ષ સેલ્સ

ટેક્સ રિવિઝન પિટિશનમાં અરજદાર કોપરા અને નાળિયેરના ડીલર છે. એ નિર્વિવાદ છે કે ચામડા અને ચામડાની બનાવટો તેમજ કોપરા અને નાળિયેર એ સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૪ હેઠળ જાહેર કરાયેલ માલ છે. એ પણ નિર્વિવાદ છે કે તે માલસામાનની ખરીદી સમયે સંબંધિત ડીલરોએ ખરીદ વેરો ચૂકવ્યો હતો. વધુમાં એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે આ માલસામાનનું આંતર-રાજ્ય વેચાણ વ્યવહારો દરમિયાન વેચાણ કરવામાં આવ્યું હતું. એ વાતનો ઇનકાર કરવામાં આવતો નથી કે અરજદારોને તેમના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા કરના રિફંડ માટે અરજી કરવાનો અધિકાર હતો, પરંતુ રાજ્ય દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો વાંધો એ છે કે તે રિફંડ અરજીઓ નિયમ ૩૯-એ (૨) અને (૩) માં જણાવેલ સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અને વધુમાં બે કિસ્સાઓમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે અરજીઓ નિર્ધારિત ફોર્મમાં કરવામાં આવી ન હતી. હાઈકોર્ટે એવો મત લીધો છે કે નિયમ ૩૯-એ નિયમ બનાવવાની સત્તાની બહાર છે. તેણે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે મૈસુર સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૭ ની કલમ ૫ (૪) હેઠળ બનાવેલા નિયમો તે છે જે રીત અને શરતો સાથે સંબંધિત હોવા જોઈએ કે જેના હેઠળ રિફંડ આપવાનું છે અને આવો નિયમ ડીલરને સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫

તેમજ મૈસુર સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૭ ની કલમ ૫ (૪) હેઠળ હકદાર હોય તેવા રિફંડ મેળવવાના અધિકારથી વંચિત કરી શકે નહીં. અમે તે પ્રશ્નમાં ઊંડા ઉત્તરવાનું જરૂરી માન્યું નથી કારણ કે, અમારા મતે, નિયમ ૩૯-એ ના પેટા-નિયમો (૨) અને (૩) સંપૂર્ણપણે ગેરવાજબી નિયમો છે અને પરિણામે આ ટકી શકતા નથી. નિયમ ૩૯-એ નો પેટા-નિયમ (૩) એવી જોગવાઈ કરે છે કે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫ તેમજ મૈસુર સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૭ ની કલમ ૫ (૪) હેઠળ રિફંડ મેળવવા માટે હકદાર થતા પહેલા, તેણે રિફંડ માટેની અરજી તે સમય પહેલાં કરી હોવી જોઈએ કે જેની પહેલાં તેણે તેનું સેલ્સ-ટેક્સ રિટર્ન સબમિટ કરવાનું હોય. ઘણા રાજ્યોમાં ડીલરોએ ત્રિમાસિક રિટર્ન સબમિટ કરવાના હોય છે. મૈસુર સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૭ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમ ૧૮ હેઠળ, અમને જાણ કરવામાં આવી છે કે ડીલરે નાણાકીય વર્ષ પૂરું થયાના ૩૦ દિવસની અંદર પોતાનું વાર્ષિક રિટર્ન સબમિટ કરવું પડશે. તેનો અર્થ એ કે જો આંતર-રાજ્ય વેપાર દરમિયાન વેચાણ વર્ષની ૩૧મી માર્ચે કરવામાં આવ્યું હોય, તો પણ રિફંડની અરજી તે તારીખથી ૩૦ દિવસની અંદર કરવી પડશે. જો ડીલરને ત્રિમાસિક રિટર્ન સબમિટ કરવાની જરૂર હોય તો સ્થિતિ વધુ ખરાબ હશે. રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ અમને એ

જણાવવાની સ્થિતિમાં ન હતા કે મૈસુર રાજ્યમાં ડીલરોએ ત્રિમાસિક રિટર્ન દાખલ કરવાના છે કે નહીં. અમારા મતે આક્ષેપિત નિયમ ડીલરોને કાયદા હેઠળ હકદાર રિફંડનો ઇનકાર કરવાનો પ્રયાસ છે અથવા કોઈપણ દરે તે અધિકારના અમલને અયોગ્ય રીતે મુશ્કેલ બનાવવાનો પ્રયાસ છે."

(૫) કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, મદ્રાસ વિરુદ્ધ હોમ અશોક લેલેન્ડ લિમિટેડ, ૨૦૦૭ (૨૧૦) ઇ.એલ.ટી. ૧૭૮ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે નિયમ પૃથ્થે ઇનપુટ્સ પર ચૂકવવામાં આવેલી નિર્દિષ્ટ ડ્યુટી માટે ક્રેડિટ લેવાના ઉત્પાદકના અધિકારને માન્યતા આપે છે. જ્યારે નિયમ પૃથ્થ એ પ્રક્રિયાગત જોગવાઈ છે. નિયમ પૃથ્થ પ્રક્રિયાગત અને સ્પષ્ટીકરણકારી હોવાથી તે ઇનપુટ્સની પ્રાપ્તિની તારીખ પછી તે ઇનપુટ્સ પર ચૂકવેલી ડ્યુટી માટે મોડવેટ ક્રેડિટનો દાવો કરવાના નિર્દિષ્ટ અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદકના મૂળભૂત અધિકારોને અસર કરશે નહીં. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૩ અને ૪ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૩. ઉપરોક્ત ચર્ચા દર્શાવે છે કે મોડવેટ ક્રેડિટનો દાવો કરવાનો અધિકાર માત્ર નિયમ પૃથ્થે માં જ અસ્તિત્વમાં હતો. નિયમ પૃથ્થ પણ એમ જ કહે છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે શરૂઆતથી જ મોડવેટ

કેડિટનો દાવો કરવાનો અધિકાર નિયમ પૃથક હેઠળ છે. નિયમ પૃથક કેડિટનો દાવો કરવાના ઉત્પાદકના અધિકારને માન્યતા આપે છે. નિયમ પૃથક માત્ર કેડિટનો દાવો કરવાના ઉત્પાદકના અધિકારને જ માન્યતા આપતું નથી પરંતુ ઈનપુટ્સ પર ચૂકવેલી ડ્યુટી માટે કેટલી હદે કેડિટનો દાવો કરી શકાય છે તે પણ જણાવે છે. તેથી, નિયમ પૃથક એક મૂળભૂત જોગવાઈ છે. જોકે, એડજસ્ટમેન્ટની પ્રક્રિયા નિયમ પૃથક માં જોવા મળે છે. નિયમ પૃથક પ્રક્રિયાગત જોગવાઈ છે. તે ડ્યુટી કેડિટમાં એડજસ્ટમેન્ટ સાથે વ્યવહાર કરે છે. નિયમ પૃથક, પૃથક અને પૃથક ઘડવા પાછળનો હેતુ ડ્યુટી પર ડ્યુટી ટાળવાનો છે જેનાથી અંતિમ ઉત્પાદનની કિંમતમાં વધારો થાય છે. તેથી, નિયમ પૃથક ઈનપુટ્સ પર ચૂકવવામાં આવેલી નિર્દિષ્ટ ડ્યુટી માટે કેડિટ લેવાના ઉત્પાદકના અધિકારને માન્યતા આપે છે, જ્યારે નિયમ પૃથક ડ્યુટી કેડિટમાં એડજસ્ટમેન્ટ સાથે વ્યવહાર કરે છે, આવા એડજસ્ટમેન્ટનો અર્થ મંજૂર કેડિટમાં ઘટાડો થાય છે. તે રિફંડના કિસ્સામાં પણ હોઈ શકે છે. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે નિયમ પૃથક માત્ર ડ્યુટી કેડિટમાં એડજસ્ટમેન્ટ સાથે વ્યવહાર કરે છે. નિયમ પૃથક જણાવે છે કે કેડિટ લેવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદનનો ઉત્પાદક સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ

દ્વારા નિર્ધારિત નિલ ઓફ એન્ટ્રીના અમુક પ્રકારના રજિસ્ટર (આરઆર-૧) અથવા અન્ય દસ્તાવેજો ધરાવવા જેવા તેની ફેક્ટરીમાં ઇનપુટ્સની પ્રાપ્તિ અંગેના તેના રેકૉર્ડની જાળવણી ન કરે જે આવા ઇનપુટ્સ પર ડ્યુટીની ચુકવણી સાબિત કરે છે.

જ. તેથી, અમારા મતે, નીચલી અદાલતો એવું ઠરાવવામાં સાચી હતી કે નિયમ ૫૭૬ પ્રક્રિયાગત, સ્પષ્ટીકરણકારી હતો અને તેથી તે તે ઇનપુટ્સની પ્રાપ્તિની તારીખ પછી ઇનપુટ્સ પર ચૂકવેલી ડ્યુટી માટે મોડવેટ ક્રેડિટનો દાવો કરવાના નિર્દિષ્ટ અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદકના મૂળભૂત અધિકારોને અસર કરશે નહીં. પરિણામે, વર્તમાન કેસમાં પ્રતિવાદી-ઉત્પાદક ૧૬/૦૮/૧૯૮૭ થી ૩૦.૧૨.૧૯૮૭ ના સમયગાળા વચ્ચે રૂ.૬,૪૩,૯૯૪.૫૭ ની ક્રેડિટ લેવા માટે હકદાર હતો."

(૬) મદ્રાસ હાઈકોર્ટે, હોસ્પિરા હેલ્થ કેર ઈન્ડિયા પી. લિ. વિરુદ્ધ ડેવલપમેન્ટ કમિશનર, એમઈપીઝી, એસઈઝેડ અને હીઓસ, ચેન્નાઈ, ૨૦૧૬ (૩૪૦) ઇએલટી ૬૬૮ (મદ્રાસ) માં નોંધાયેલા કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે પ્રક્રિયા નીતિમાં મૂળભૂત અધિકારની વિરુદ્ધ ચાલવી જોઈએ નહીં. જો પ્રક્રિયાગત નિયમો નીતિ સાથે વિરોધાભાસી હોય, તો નીતિ પ્રવર્તશે અને પ્રક્રિયાગત નિયમો જે હદે નીતિ સાથે વિરોધાભાસી છે, તે કાયદામાં ખરાબ ગણાશે. અમે

ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા ૨૭, ૨૮ અને ૩૩ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૨૭. એ સ્થાપિત સ્થિતિ છે કે કોઈપણ નીતિ હેઠળ ઘડવામાં આવેલી પ્રક્રિયા અધિકારને કાર્યરત કરવા માટે છે અને તેને અટકાવવા માટે નથી. જો કોઈ કાયદો નિયમો ઘડ્યા વિના પણ કાર્યક્ષમ હોય, તો તેને અમલમાં મૂકવો જોઈએ. જ્યારે અરજદારે જણાવ્યું હતું કે ઈઓયુ પાસેથી કરવામાં આવેલી ખરીદીના સંદર્ભમાં અગાઉ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવી હતી, ત્યારે તે સ્થાપિત કરશે કે પ્રતિવાદીઓએ ફકરા ૬.૧૧ ની જોગવાઈઓનું પાલન કર્યું હતું.

૨૮. જ્યારે નીતિ મૂળભૂત અધિકાર આપે છે, ત્યારે પરિશિષ્ટ નીતિમાં પૂરા પાડવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારને પ્રતિબંધિત કરી શકતું નથી અને પરિશિષ્ટ નીતિમાં રહેલા અધિકારોને અસરકારક બનાવવા માટે છે અને તે અરજદારને આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારના ઉદ્દેશ્ય અને કામગીરીને સાંકડી કરવા અથવા નિષ્ફળ કરવા માટેનું સાધન બની શકે નહીં.

૩૩. વર્તમાન કેસમાં, જ્યારે નીતિ ફકરા ૬.૧૧ હેઠળ રિફંડ પ્રદાન કરે છે, ત્યારે ઉક્ત ઉદ્દેશ્યને પરિશિષ્ટ દ્વારા અટકાવવામાં આવ્યો હતો અથવા ઓછો કરવામાં આવ્યો હતો. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ,

પરિશિષ્ટ નીતિમાં રહેલા અધિકારોને અસરકારક બનાવવા માટે છે અને મૂળભૂત અધિકારની કામગીરીને નિષ્ફળ કરવા માટે નથી. પરિશિષ્ટનો હેતુ માત્ર ઉદ્દેશ્ય સુધી પહોંચવાનો હોવો જોઈએ અને ચોક્કસપણે કોઈ વ્યક્તિને નીતિમાં પૂરા પાડવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારના ફળ મેળવવામાંથી હરાવવા માટેનો ન હોવો જોઈએ. પ્રક્રિયા નીતિમાં મૂળભૂત અધિકારની વિરુદ્ધ ચાલવી જોઈએ નહીં. વર્તમાન કેસમાં, તે માત્ર પ્રક્રિયાગત સુધારો છે અને નીતિ સુધારો નથી. જ્યારે નીતિ અરજદારને કરના રિફંડનો દાવો કરવાનો અધિકાર આપે છે, ત્યારે તેને પ્રક્રિયામાં સુધારો કરીને અટકાવી શકાય નહીં. જો ૧૦૦% ઇઓયુ પાસેથી કરવામાં આવેલી ખરીદી માટે કરના રિફંડ પર પ્રતિબંધ મૂકતી નીતિમાં સુધારો કરવામાં આવે તો જ અરજદારને અટકાવી શકાય છે. નીતિના અમલીકરણમાં સત્તાધિકારી દ્વારા પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરવાની હતી અને તે નીતિ સાથે સુસંગત હોવી જોઈએ. જો પ્રક્રિયાગત નિયમો નીતિ સાથે વિરોધાભાસી હોય, તો નીતિ પ્રવર્તશે અને પ્રક્રિયાગત નિયમો જે હદે નીતિ સાથે વિરોધાભાસી છે, તેને કાયદામાં ખરાબ ગણવામાં આવશે."

(૭) આ હાઈકોર્ટે, બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, ૨૦૧૪ (૩૦૬) ઇ.એલ.ટી. ૫૫૧ (ગુજરાત) માં નોંધાયેલા

કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે લેવામાં આવેલી કેડિટનો ઉપયોગ કઈ રીતે થવો જોઈએ તે સબ-રૂલ (૨) હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે અને તે નિયમોના નિયમ ૫૭એ ના સબ-રૂલ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશનમાં નિર્દિષ્ટ શરતો અને પ્રતિબંધો, જો કોઈ હોય તો, તેને આધીન છે. આમ, જો નિયમ ૫૭એ ના સબ-રૂલ (૧) હેઠળ લેવામાં આવેલી કેડિટની સમય મર્યાદા પ્રતિબંધિત કરવાની હોય, તો તે નિયમોના નિયમ ૫૭એ(૧) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશન હેઠળ પ્રદાન કરવી પડશે. જ્યાં સુધી નિયમોના નિયમ ૫૭જી નો સંબંધ છે, કેન્દ્ર સરકાર પાસે કેડિટ લેવા માટેની સમય મર્યાદાને પ્રતિબંધિત કરવાની કોઈ સત્તા નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કેડિટ મેળવવાનો અધિકાર નિયમોના નિયમ ૫૭એ હેઠળ આપવામાં આવે છે. નિયમ ૫૭જી માત્ર ઉત્પાદક દ્વારા અનુસરવાની પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે. આમ, નિયમોના નિયમ ૫૭જી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, કેન્દ્ર સરકાર નિયમોના નિયમ ૫૭એ હેઠળ આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારને ઘટાડવા માટે સક્ષમ નથી. આવા સંજોગોમાં, નિયમોના નિયમ ૫૭જી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને જારી કરાયેલ આક્ષેપિત નોટિફિકેશન જ્યાં સુધી કેડિટ લેવા માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરે છે, તે ઉક્ત નિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલી

સત્તાઓથી વધુ હોવાથી તેને સત્તા બહારનું માનવામાં આવ્યું હતું અને તે હદ સુધી ટકી શકતું નથી. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૮ અને ૯ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૮. નિયમોનો નિયમ ૫૭૭ જે તે સંબંધિત સમયે હતો, જ્યાં સુધી તે વર્તમાન હેતુ માટે સુસંગત છે તે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

"નિયમ ૫૭૭. ઉત્પાદક દ્વારા અનુસરવાની પ્રક્રિયા.— (૧) નિયમ ૫૭૭એ હેઠળ ઇનપુટ્સ પર ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટીની ક્રેડિટ લેવાનો ઇરાદો ધરાવતો દરેક ઉત્પાદક તેની ફેક્ટરી પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝના આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર પાસે એક ઘોષણા દાખલ કરશે, જેમાં તેની ફેક્ટરીમાં ઉત્પાદિત અંતિમ ઉત્પાદનોનું વર્ણન અને દરેક ઉક્ત અંતિમ ઉત્પાદનોમાં ઉપયોગમાં લેવાતા ઇનપુટ્સ અને ઉક્ત આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર દ્વારા જરૂરી અન્ય માહિતી દર્શાવવામાં આવશે અને ઉક્ત ઘોષણાની તારીખવાળી પહોંચ મેળવશે.

(૨) ઉત્પાદક કે જેણે સબ-રૂલ (૧) હેઠળ ઘોષણા દાખલ કરી છે તે ઉપરોક્ત પહોંચ મેળવ્યા પછી, તેને પ્રાપ્ત થયેલા ઇનપુટ્સ પર ચૂકવેલી ડ્યુટીની ક્રેડિટ લઈ શકે છે:

પરંતુ શરત એ છે કે જ્યાં સુધી નિયમ ૫૭૭એ હેઠળ જારી કરાયેલ ઇન્વોઈસ, એઆર-૧, અથવા બિલ ઓફ એન્ટ્રીની ત્રણ નકલો,

ફોરેન પોસ્ટ ઓફિસમાં પોસ્ટેડ કર્ટમ્સના મૂલ્યાંકનકાર દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રમાણપત્ર અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સત્તાવાર ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા આવા ઇનપુટ્સ પર ડ્યુટીની ચુકવણી દર્શાવતા અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ હેઠળ ઇનપુટ્સ ફેક્ટરીમાં પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ ક્રેડિટ લેવામાં આવશે નહીં."

સબ્જેક્ટ નોટિફિકેશન નિયમોના નિયમ ૫૭૭ ના પ્રથમ પ્રોવિઝો દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓના ઉપયોગમાં જારી કરવામાં આવ્યું છે જે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સત્તાવાર ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવી શકે તેવા આવા ઇનપુટ્સ પર ડ્યુટીની ચુકવણી દર્શાવતા અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ નિર્ધારિત કરવા માટે જોગવાઈ કરે છે. આમ, જોગવાઈમાં વપરાયેલી ભાષા પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે કેન્દ્ર સરકાર આવા ઇનપુટ્સ પર ડ્યુટીની ચુકવણી દર્શાવતા ઉક્ત નિયમ હેઠળ નિર્ધારિત દસ્તાવેજો ઉપરાંત અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ નિર્ધારિત કરવા સક્ષમ છે. જોકે, ઉક્ત સત્તા નિર્ધારિત દસ્તાવેજો ઉપરાંત અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ નિર્ધારિત કરવા પૂરતી મર્યાદિત છે અને ક્રેડિટ કયા સમયગાળામાં લેવાની રહેશે તે માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરવા સુધી વિસ્તરતી નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એકવાર આવા દસ્તાવેજો નિર્ધારિત થઈ જાય, પછી કેન્દ્ર સરકાર પાસે ક્રેડિટ લેવા માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત

કરવા માટે કોઈ વધારાની સત્તા નથી. જ્યાં સુધી ક્રેડિટ લેવાનો સંબંધ છે તે નિયમોના નિયમ પઞ્ચે દ્વારા સંચાલિત છે જે દર્શાવે છે કે ઉક્ત કલમની જોગવાઈઓ એવા ફિનિશ્ડ એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદનોને લાગુ પડશે જે કેન્દ્ર સરકાર, સત્તાવાર ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા, કર્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ ની કલમ ૩ હેઠળ એક્સાઈઝ ડ્યુટી અથવા વધારાની ડ્યુટી (જેને નિર્દિષ્ટ ડ્યુટી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની ક્રેડિટની મંજૂરી આપવાના હેતુ માટે આ સંદર્ભે નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે, જે નોટિફિકેશનમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી શકે તેવા માલ પર ચૂકવવામાં આવે છે જે ઉક્ત અંતિમ ઉત્પાદનો (જેને ઈનપુટ્સ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે. નિયમ પઞ્ચે નો સબ-રૂલ (૨) એવી જોગવાઈ કરે છે કે સબ-રૂલ (૧) હેઠળ મંજૂર કરાયેલ નિર્દિષ્ટ ડ્યુટીની ક્રેડિટનો ઉપયોગ અંતિમ ઉત્પાદનો પર વસૂલવાપાત્ર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી માટે કરવામાં આવશે, પછી ભલે તે અધિનિયમ હેઠળ હોય કે અન્ય કોઈ અધિનિયમ હેઠળ, જે સબ-રૂલ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશનમાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય છે અને ઉક્ત કલમની જોગવાઈઓ અને ઉક્ત નોટિફિકેશનમાં નિર્દિષ્ટ શરતો અને પ્રતિબંધો, જો કોઈ હોય તો, તેને આધીન છે. આમ, લેવામાં આવેલી ક્રેડિટનો ઉપયોગ કઈ રીતે

થવો જોઈએ તે સબ-રૂલ (૨) હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે અને તે નિયમોના નિયમ ૫૭એ ના સબ-રૂલ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશનમાં નિર્દિષ્ટ શરતો અને પ્રતિબંધો, જો કોઈ હોય તો, તેને આધીન છે. આમ, જો નિયમ ૫૭એ ના સબ-રૂલ (૧) હેઠળ લેવામાં આવેલી ક્રેડિટની સમય મર્યાદા પ્રતિબંધિત કરવાની હોય, તો તે નિયમોના નિયમ ૫૭એ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશન હેઠળ પ્રદાન કરવી પડશે. જ્યાં સુધી નિયમોના નિયમ ૫૭જી નો સંબંધ છે, કેન્દ્ર સરકાર પાસે ક્રેડિટ લેવા માટેની સમય મર્યાદાને પ્રતિબંધિત કરવાની કોઈ સત્તા નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ક્રેડિટ મેળવવાનો અધિકાર નિયમોના નિયમ ૫૭એ હેઠળ આપવામાં આવે છે. નિયમ ૫૭જી માત્ર ઉત્પાદક દ્વારા અનુસરવાની પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે. આમ, નિયમોના નિયમ ૫૭જી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, કેન્દ્ર સરકાર નિયમોના નિયમ ૫૭એ હેઠળ આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારને ઘટાડવા માટે સક્ષમ નથી. આવા સંજોગોમાં, નિયમોના નિયમ ૫૭જી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને જારી કરાયેલ આક્ષેપિત નોટિફિકેશન જ્યાં સુધી ક્રેડિટ લેવા માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરે છે, તે ઉક્ત નિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓથી વધુ હોવાથી તે સત્તા બહારનું છે અને તેને તે હદ સુધી

ટકાવી શકાય નહીં.

૯. આ બાબતનું બીજું પાસું એ છે કે લેવામાં આવેલી ક્રેડિટનો લાભ લેવાની સમય મર્યાદા ઘટાડીને, અસર અને સારમાં ઉક્ત નોટિફિકેશન અરજદારની તરફેણમાં પહેલેથી જ પ્રાપ્ત થયેલી ક્રેડિટને રદબાતલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે. આ સંદર્ભમાં એ નોંધવું જોઈએ કે પિટિશન વર્ષ ૧૯૯૪ માં લેવામાં આવેલી ક્રેડિટ સંબંધિત છે. તે સંબંધિત સમયે કેન્દ્ર સરકારને ડ્યુટીની ક્રેડિટ રદબાતલ કરવા માટે નિયમો બનાવવાની સત્તા આપતી અધિનિયમમાં કોઈ જોગવાઈ ન હતી. અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની પેટા-કલમ (૨) નો ખંડ (xxviii), જે કેન્દ્ર સરકારને ક્રેડિટ રદબાતલ કરવા માટે નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે, તે ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ થી પૂર્વવર્તી અસરથી દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, ઉક્ત જોગવાઈ વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં. આવા સંજોગોમાં, તે હકીકત સિવાય કે અધિનિયમનો નિયમ ૫૭જી કેન્દ્ર સરકારને ક્રેડિટ લેવા માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરવાની સત્તા આપતો નથી, સંબંધિત સમયે કેન્દ્ર સરકારને લેવામાં આવેલી ક્રેડિટ રદબાતલ કરવા માટે નિયમ બનાવવાની સત્તા ન હતી. તેથી, વર્તમાન કેસ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, પુણે વિ. દાઈ ઇચી કરકરિયા લિ. (ઉપર દર્શાવેલ) અને આઈશર મોટર્સ લિ. વિ.

ભારત સંઘ, (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવશે. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, પુણે વિ. દાઈ ઇચી કરકરિયા લિ. (ઉપર દર્શાવેલ) માં, સુપ્રીમ કોર્ટે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪ ના નિયમો ૫૭એ થી ૫૭/ ના સંદર્ભમાં ઠરાવ્યું છે કે ઉત્પાદક એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદનના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલ પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી માટે ક્રેડિટ મેળવે છે તે તરત જ યોગ્ય ઘોષણા કરે છે અને તેની પહોંચ મેળવે છે. તે એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી કરતી વખતે તે પછીના કોઈપણ સમયે ક્રેડિટનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર છે. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે ક્રેડિટ અફર છે. આઈશર મોટર્સ લિ. વિ. ભારત સંઘ, (ઉપર દર્શાવેલ) માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:

"આપણે આ બાબતને બીજા દ્રષ્ટિકોણથી જોઈ શકીએ છીએ. જો ઈનપુટ્સ પર, આકારણીપાત્ર વ્યક્તિએ અગાઉથી જ એ આધારે કર ચૂકવી દીધો હોય કે જ્યારે તે માલનો ઉપયોગ તેના ઈનપુટ્સ તરીકે આગળના ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં થાય છે ત્યારે તે માલ પરનો કર એડજસ્ટ થઈ જાય છે જે પાછળથી તૈયાર થાય છે. આમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને તે તારીખે અધિકાર પ્રાપ્ત થયો જ્યારે તેણે કાચા માલ અથવા ઈનપુટ્સ પર કર ચૂકવ્યો અને તે અધિકાર ત્યાં

સુધી ચાલુ રહેશે જ્યાં સુધી તેના માટે ઉપલબ્ધ સુવિધા કામ ન કરી લે અથવા તે માલ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં સુધી. તેથી, તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે અધિનિયમની કલમ ૩૭ સંબંધિત સત્તાવાળાઓને અહીં આક્ષેપિત નિયમ બનાવવામાં સક્ષમ કરતી નથી અને, તેથી, અમને એવું ઠરાવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે આ નિયમ ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલાં ઉત્પાદિત માલ પર લાગુ કરી શકાય નહીં કે જેના પર ડ્યુટી ચૂકવવામાં આવી હતી અને આગળના માલના ઉત્પાદન માટે ક્રેડિટ સુવિધાનો લાભ લેવામાં આવ્યો હતો."

(૮) મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટ, ભારત હેવી ઇલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, ભોપાલ, ૨૦૧૬ (૩૩૨) ઇ.એલ.ટી. ૪૧૧ (એમ.પી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે જ્યારે નિયમ ૫૭૭ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કેન્દ્ર સરકારને નિયમ ૫૭૭ ની મૂળભૂત જોગવાઈ દ્વારા આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારને ઘટાડવાની સત્તા નથી અને, તેથી, નિયમ ૫૭૭ હેઠળ ક્રેડિટ લેવા માટેની સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરતું નોટિફિકેશન, જેવું કે આ કોર્ટે બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન (ઉપર દર્શાવેલ) માં જોયું હતું, તેને સત્તા બહારનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું, કારણ કે તે સત્તાની બહાર હતું અને નિયમ ૫૭૭ ની આક્ષેપિત જોગવાઈ સાથે વિરોધાભાસમાં હતું. આ

ચુકાદો આઈશર મોટર્સ લિમિટેડ અને દાઈ ઇચી કરકરિયા લિમિટેડના કેસોમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત પર આધારિત છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૧૦ અને ૧૧ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૧૦. તેથી, બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, ૨૦૧૪ (૩૦૬) ઇએલટી ૫૫૧ (ગુજ) ના કેસમાં, ગુજરાત હાઈકોર્ટે અમારી સમક્ષ પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્ન જેવા જ પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો છે. બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન લિમિટેડના કેસમાં પણ, આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને મોડવેટ ક્રેડિટનો લાભ માત્ર એટલા માટે નકારવામાં આવ્યો હતો કારણ કે આરજી-૨૩ એ ભાગ I અને ભાગ II માં કરવામાં આવેલી એન્ટ્રી, છ મહિનાથી વધુની તારીખ દર્શાવતી હતી. ઉક્ત કેસમાં, મોડવેટ ક્રેડિટ મંજૂર કરવા માટેના કાયદાનો સિદ્ધાંત; નિયમો ૫૭એ અને ૫૭જી ની આવશ્યકતા; આઈશર મોટર્સ લિમિટેડ (ઉપર દર્શાવેલ) અને દાઈ ઇચી કરકરિયા લિમિટેડ (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં પ્રસ્થાપિત કાયદો આ બધા પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપરોક્ત કેસમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે માત્ર ભાગ II માં કરવામાં આવેલી તારીખની એન્ટ્રી છ મહિનાથી વધુ હોવાને કારણે, જ્યારે ભાગ I માં કરવામાં આવેલી એન્ટ્રી સહિત ઉપલબ્ધ અન્ય

તમામ સામગ્રી પરથી, એવું જણાય છે કે આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને લાભ આપી શકાય છે, ત્યારે મોડવેટ કેડિટનો લાભ નકારી શકાય નહીં.

૧૧. અમે ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત સાથે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ જેમાં સમાન સંજોગોમાં સમાન કાર્યવાહી રદ કરવામાં આવી છે અને મોડવેટ કેડિટ આપવામાં આવી છે. અમે ગુજરાત હાઈકોર્ટ સાથે સંમત છીએ જ્યારે તે કહે છે કે નિયમ ૫૭એ હેઠળ તમામ કેડિટ મેળવવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે અને નિયમ ૫૭જી માત્ર ઉત્પાદક દ્વારા અનુસરવાની પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે. તેથી, જ્યારે નિયમ ૫૭જી હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કેન્દ્ર સરકારને નિયમ ૫૭એ ની મૂળભૂત જોગવાઈ દ્વારા આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારને ઘટાડવાની સત્તા નથી અને, તેથી, ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા જોવા મળ્યા મુજબ કેડિટ લેવા માટેની સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરતું નિયમ ૫૭જી હેઠળ જારી કરાયેલું નોટિફિકેશન સત્તા બહારનું જોવા મળે છે, કારણ કે તે સત્તાની બહાર છે અને નિયમ ૫૭એ ની આશ્વેષિત જોગવાઈ સાથે વિરોધાભાસમાં છે, આ આઈશર મોટર્સ લિમિટેડ (ઉપર દર્શાવેલ) અને દાઈ ઇચી કરકરિયા લિમિટેડ (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસોમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત પર આધારિત છે."

(૯) અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે, ગ્લોબલ સુગર લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, કાનપુર, ૨૦૧૬ (૩૩૪) ઈ.એલ.ટી. ૬૦૪ (અલાહાબાદ) માં નોંધાયેલા કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે નિયમોનો નિયમ પઝટી પ્રકૃતિમાં માત્ર પ્રક્રિયાગત છે. મોડવેટ ક્રેડિટને તકનીકી આધાર પર નકારી શકાય નહીં કે સંબંધિત સમયે મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવવાની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા-૭ થી ૧૩ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૭. અમે આદેશના અવલોકન પરથી શોધી કાઢ્યું છે કે અરજદારે વિલંબ માફ કરવા માટેની અરજી સાથે નિયમ પઝટી ના સબ-રૂલ (૩) હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી જેમાં કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે તેઓ ઉક્ત નિયમ હેઠળ ઘોષણાનો દાવો કરવાની પ્રક્રિયાથી વાકેફ ન હતા અને તેઓએ તેને વહેલી તકે દાખલ કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ માત્ર પ્રક્રિયાગત/તકનીકી ભૂલ છે અને આવી પ્રક્રિયાગત/તકનીકી ભૂલના કારણે મોડવેટ ક્રેડિટના મૂળભૂત અધિકારને નકારી શકાય નહીં. મોડવેટ ક્રેડિટ માટે અરજદારનો દાવો એ આધાર પર નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નિયમ પઝટી હેઠળ જરૂરી મુજબ ફરજિયાત પરવાનગી આપવામાં આવી ન હતી જોકે તે

સ્વીકારવામાં આવે છે કે આવી અરજી અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૮. અરજદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી પિયુષ અગ્રવાલ અને પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.સી.શુક્લાને સાંભળ્યા પછી, અમને જણાય છે કે નિયમોના નિયમ પઞ્ચી હેઠળ મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવવા માટે સામેલ પ્રક્રિયા વધુ કે ઓછી નિયમોની કલમ પઞ્ચ હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયા સમાન જ છે. આ કોર્ટે કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, કાનપુર વિરુદ્ધ મેસર્સ બાલ્મર લોરી એન્ડ કંપની લિમિટેડ, જે ૨૯.૯.૨૦૧૬ (૨૦૧૬ ચુટીપીસી ૧૩૭) ના રોજ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો, તેમાં ઠરાવ્યું હતું કે નિયમોના નિયમ પઞ્ચ ની જોગવાઈ ફરજિયાત ન હતી અને તે માત્ર એક પ્રક્રિયાગત જોગવાઈ હતી અને જો કોઈ પ્રક્રિયાગત ભૂલ હતી, તો તેનો અર્થ એ ન હોઈ શકે કે મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવી શકાતી નથી. વર્તમાન કેસમાં સમાન સિદ્ધાંત લાગુ પડે છે.

૯. અમને જણાય છે કે મોડવેટ ક્રેડિટ એ મૂળભૂત રીતે ડ્યુટી એકત્રિત કરવાની પ્રક્રિયા છે જે ઉત્પાદકને તેના દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ઈનપુટ્સના સંદર્ભમાં તેના દ્વારા ઉઠાવવામાં આવતા ડ્યુટી તત્વ પર રાહત આપે છે. વર્તમાન કેસમાં નિયમોના નિયમ પઞ્ચ પાછળનો ઉદ્દેશ્ય આવા ઈનપુટ્સ તરફ મંજૂર ક્રેડિટનો ઉપયોગ છે

જેનો ઉપયોગ ફક્ત શેડ બનાવવા માટે કરવામાં આવતો હતો અને ફક્ત અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદન માટે કરવામાં આવતો ન હતો. નિયમ પઞ્ચી નો સબ-ક્લોઝ (૬) એ દર્શાવે છે કે મોડવેટ કેડિટ ક્યારે મેળવી શકાય છે, એટલે કે જો ઉત્પાદકના ફેક્ટરી પરિસરમાં કેપિટલ ગુડ્સ નિયમ પઞ્ચ હેઠળ નિર્દિષ્ટ દસ્તાવેજના કવર હેઠળ પ્રાપ્ત થાય છે જે આવા કેપિટલ ગુડ્સ પર ડ્યુટીની ચુકવણીનો પુરાવો આપે છે.

૧૦. વર્તમાન કેસમાં, તે વિવાદિત નથી કે માલ ફેક્ટરી પરિસરમાં પ્રાપ્ત થયો હતો અને બોર્ડર હાઉસ વગેરે માટે શેડ બનાવવાના હેતુથી વાપરવામાં આવ્યો હતો. તે પણ વિવાદિત નથી કે આ રીતે પ્રાપ્ત થયેલ માલ પર ડ્યુટીની ચુકવણીનો પુરાવો જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે આ બે શરતો અસ્તિત્વમાં છે જે ફરજિયાત આવશ્યકતા છે, તો આવા કિસ્સામાં, મોડવેટ કેડિટની મંજૂરી આપવી જોઈએ અને તે આધાર પર નકારી શકાય નહીં કે નિર્ધારિત સમયગાળામાં ઘોષણા માટે અરજી ન કરવામાં પ્રક્રિયાગત ભૂલ હતી.

૧૧. નિયમોના નિયમ પઞ્ચી નો સબ-ક્લોઝ (૩) સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જો નિર્દિષ્ટ સમયગાળામાં ઘોષણા દાખલ કરવામાં ન આવે, તો પૂરતું કારણ દર્શાવવા પર સમયગાળો પૂરો થયા પછી પણ તેને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. વર્તમાન કેસમાં, અરજદારે સ્પષ્ટપણે

જણાવ્યું હતું કે તેઓ મોડવેટ ક્રેડિટનો દાવો કરવા માટેની આવી પ્રક્રિયાથી વાકેફ ન હતા અને જેવી તેમને જાણ થઈ કે તરત જ તેમણે મોડવેટ ક્રેડિટ માટે અરજી કરી. અરજદારે મોડવેટ ક્રેડિટ માટે અરજી કરી હતી તે હકીકત વિવાદિત નથી. એકવાર આ બાબત નિર્વિવાદ હોય, તો પ્રતિવાદીઓ માટે એ આધાર પર મોડવેટ ક્રેડિટનો ઇનકાર કરવો ખુલ્લો નથી કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવી ન હતી. એવો કોઈ પુરાવો નથી કે અરજદારની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અમારા મતે, જો કોઈ પ્રક્રિયાગત ભૂલ હોય તો પણ, તેનો અર્થ એ નથી કે મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવી શકાતી નથી.

૧૨. કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અલાહાબાદ વિરુદ્ધ હિન્દાલ્કો ઇન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, ૨૦૧૩ (૨૯૩) ઇએલટી ૨૦૮ માં, આ કોર્ટે નિયમોના નિયમ પર-એ અને પૃષ્ઠ ની જોગવાઈ પર વિચાર કર્યા પછી ઠરાવ્યું હતું કે નિયમોનો નિયમ પૃષ્ઠ માત્ર મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવવા માટેની પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે અને કોઈ મૂળભૂત અધિકારને અસર કરતો નથી. અમારા મતે, ઉક્ત નિર્ણય સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે.

૧૩. ઉપરોક્ત પ્રકાશમાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે નિયમોનો નિયમ પૃષ્ઠી પ્રકૃતિમાં માત્ર પ્રક્રિયાગત છે. અમારો એ પણ મત છે કે,

મોડવેટ ક્રેડિટને તકનીકી આધાર પર નકારી શકાય નહીં કે સંબંધિત સમયે મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવવાની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું."

(૧૦) સુપ્રીમ કોર્ટે, સંભાળ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગંગાબાઈ અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૭ એસસીસી ૧૧૭ માં નોંધાયેલા કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે પ્રક્રિયા જુલમી બની શકે નહીં પરંતુ માત્ર સેવક બની શકે છે. તે અધિનિયમની જોગવાઈઓના અમલીકરણમાં અવરોધ નથી, પરંતુ મદદરૂપ છે. પ્રક્રિયાઓ સહાયક છે અને માલિક નથી. તે લુબ્રિકન્ટ છે અને પ્રતિકાર નથી. પ્રક્રિયાગત કાયદાનું સામાન્ય રીતે ફરજિયાત તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ નહીં; પ્રક્રિયાગત કાયદો હંમેશા ગોંડા હોય છે અને ન્યાય માટે મદદરૂપ હોય છે. કોઈપણ અર્થઘટન કે જે ન્યાય મેળવનારને ટાળે છે અથવા નિરાશ કરે છે તેનું પાલન કરવું જોઈએ નહીં. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા ૧૧ અને ૧૨ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૧૧. પ્રક્રિયાગત કાયદો કેટલીક પ્રણાલીઓમાં એટલો પ્રભુત્વ ધરાવે છે કે તે મૂળભૂત અધિકારો અને મૂળભૂત ન્યાય પર હાવી થઈ જાય છે. માનવવાદી નિયમ કે પ્રક્રિયા કાનૂની ન્યાયની સહાયક હોવી જોઈએ, માલિક નહીં, તે ન્યાયાધીશોમાં એવી શેષ સત્તા નિહિત કરવાની વિચારણા કરવા માટે દબાણ કરે છે કે તેઓ

ન્યાય ખાતર કાર્ય કરી શકે જ્યાં અન્યથા દુઃખદ પરિણામ સંપૂર્ણપણે અન્યાયી હશે. ન્યાય એ ન્યાયશાસ્ત્રનું લક્ષ્ય છે, પ્રક્રિયાગત, તેમજ મૂળભૂત. કોઈપણ વ્યક્તિનો પ્રક્રિયાના કોઈપણ માર્ગમાં નિહિત અધિકાર નથી. તેને માત્ર તે સમય માટે પેન્ડિંગ કેસવાળી કોર્ટ દ્વારા અથવા તેના માટેની કાર્યવાહીમાં પ્રોસિક્યુશન અથવા બચાવનો અધિકાર છે, અને જો, સંસદના અધિનિયમ દ્વારા પ્રક્રિયાની પદ્ધતિ બદલવામાં આવે છે, તો તેને બદલાયેલી પદ્ધતિ મુજબ આગળ વધવા સિવાય બીજો કોઈ અધિકાર નથી. પ્રક્રિયાગત કાયદાનું સામાન્ય રીતે ફરજિયાત તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ નહીં, પ્રક્રિયાગત કાયદો હંમેશા ગોંડા હોય છે અને ન્યાય માટે મદદરૂપ હોય છે. કોઈપણ અર્થઘટન કે જે ન્યાય મેળવનારને ટાળે છે અથવા નિરાશ કરે છે તેનું પાલન કરવું જોઈએ નહીં.

૧૨. પ્રક્રિયાગત કાયદો જુલમી નહીં પણ સેવક હોવો જોઈએ, અવરોધ નહીં પણ ન્યાય માટે મદદરૂપ હોવો જોઈએ. પ્રક્રિયાગત નિયમો સહાયક છે અને માલિક નથી, ન્યાયના વહીવટમાં લુબ્રિકન્ટ છે, પ્રતિકારક નથી."

૨૩. જીએસટી પૂર્વેના શાસનમાં કરવામાં આવેલી ખરીદીઓ પર તત્કાલીન સેનવેટ ક્રેડિટ નિયમો અનુસાર યોગ્ય ડ્યુટીની ક્રેડિટની પાત્રતા એ નિહિત

અધિકાર છે અને, તેથી, સેન્ટ્રલ જીએસટી રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૧૧૭ દ્વારા, નિયત તારીખ, એટલે કે ૨૭/૧૨/૨૦૧૭ ની અંદર ઘોષણા ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ ન કરવા બદલ પૂર્વવર્તી અસર સાથે તેને છીનવી શકાય નહીં. ક્રેડિટની સુવિધા માટેની જોગવાઈ જ્યાં સુધી ટેક્સ એડજસ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી ચૂકવવામાં આવેલા ટેક્સ જેટલી જ સારી છે અને, તેથી, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ હેઠળ ક્રેડિટનો અધિકાર સંપૂર્ણ બની ગયો હતો અને, તેથી, ક્રેડિટ અફર છે અને તેને છીનવી શકાય નહીં.

૨૪. આ હાઈકોર્ટે, ફિલકો ટ્રેડ સેન્ટર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૧૮ (૧૭) જી.એસ.ટી.એલ. ૩ (ગુજરાત) માં નોંધાયેલા કેસમાં, સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૪૦ ની પેટા-કલમ (૩) ના ખંડ (iv) ને રદ કરતી વખતે, માન્ય રાખ્યું હતું કે તત્કાલીન સેનવેટ ક્રેડિટ નિયમો અનુસાર પ્રથમ તબક્કાના ડીલર દ્વારા કરવામાં આવેલી ખરીદીઓ પર યોગ્ય ડ્યુટીની ક્રેડિટનો લાભ એ નિહિત અધિકાર હતો અને નિયત દિવસથી એક વર્ષ પહેલાં ખરીદવામાં આવેલ માલના સંબંધમાં પૂર્વવર્તી અસર સાથે કલમ ૧૪૦ ની પેટા-કલમ (૩) ના ખંડ (iv) દ્વારા તેને છીનવી શકાય નહીં. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા ૨૬ થી ૩૧ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૨૬. ઇન્ડસર ગ્લોબલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૧૪ (૩૧૦) ઇએલટી ૮૩૩ (ગુજ) ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮

(૩એ) ના અધિકારક્ષેત્ર પર વિચાર કરી રહી હતી જેમાં એવી જોગવાઈ હતી કે જો આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ સબ-રૂલ (૧) હેઠળ નિર્ધારિત તારીખથી ત્રીસ દિવસની બહાર ડ્યુટીની ચુકવણી કરવામાં કસૂર કરે છે તો સબ-રૂલ (૧) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ સેનવેટ ક્રેડિટનો ઉપયોગ કર્યા વિના કન્સાઈનમેન્ટ દૂર કરતી વખતે દરેક કન્સાઈનમેન્ટ માટે એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવશે જ્યાં સુધી આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ વ્યાજ સહિત બાકી રકમ ચૂકવે નહીં. કોર્ટે આવા નિયમને ગેરબંધારણીય ગણાવીને રદ કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૩૧. આ ભારે હાડમારી આ જોગવાઈની ગેરવાજબીતાનું એકમાત્ર તત્વ નથી. તે આવશ્યકપણે આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટીની સેનવેટ ક્રેડિટ મેળવતા અટકાવે છે અને તે દ્વારા સરકારને પહેલાથી જ ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટીની ક્રેડિટ લેવાના તેના અધિકારને સ્થગિત કરે છે, જો પાછો ખેંચી લેતો નથી તો. તે સાચું છે કે આવી જોગવાઈ એટલા માટે કરવામાં આવી છે કારણ કે આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ વિચિત્ર સંજોગોમાં ફસાઈ જાય છે. જોકે, જ્યારે આવી જોગવાઈ ઇરાદાપૂર્વકના ડિફોલ્ટર અને બાકીના વચ્ચે કોઈ ભેદ રાખતી નથી, ત્યારે આપણે તેની વાજબીતાને સામાન્ય આકારણીપાત્ર વ્યક્તિની પૃષ્ઠભૂમિમાં જોવી

જોઈએ જે આવી જોગવાઈનો ભોગ બનશે અને નિશાન બનશે. આઈશર મોટર્સ લિ (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું છે તેમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ અંતિમ ઉત્પાદનમાં ઉત્પાદક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઈનપુટની ક્રેડિટ લેવા માટે હકદાર રહેશે. ઉક્ત કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪ માં દાખલ કરાયેલ નિયમ ૫૭એફ સાથે કામ કરી રહી હતી જે હેઠળ ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ ના રોજ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિના મોડવેટ ક્રેડિટ ખાતામાં પડેલી બિનઉપયોગી ક્રેડિટ રદબાતલ થઈ જશે. આવી જોગવાઈ પર પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે અન્ય કોઈ ઉત્પાદન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી માટે વધારાની ક્રેડિટનો ઉપયોગ કરી શકાતો ન હોવાથી, બિનઉપયોગી ક્રેડિટ જમા થઈ રહી હતી. ક્રેડિટના ઉપયોગ માટે, ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલા તમામ મૂળભૂત હકીકતો અથવા તેના માટે જરૂરી ઘટનાઓ બની ગઈ હતી. આમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓ અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદકની ફેક્ટરીમાં ઈનપુટ પ્રાપ્ત થયા પછી તરત જ ઈનપુટની ક્રેડિટ લેવા માટે હકદાર બન્યા અને અંતિમ ઉત્પાદન જે ફેક્ટરીમાંથી સાફ થઈ ગયું હતું તેને રદબાતલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો. સુપ્રીમ કોર્ટે નિયમને રદ કરતા વધુમાં અવલોકન કર્યું કે જો ઈનપુટ્સ પર

આકારણીપાત્ર વ્યક્તિએ અગાઉથી જ કર ચૂકવી દીધો હોય એ આધારે કે જ્યારે માલનો ઉપયોગ તેના ઈનપુટ્સ તરીકે આગળના ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં થાય છે ત્યારે તે માલ પરનો કર એડજસ્ટ થઈ જાય છે જે પાછળથી તૈયાર થાય છે. આમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને તે તારીખે અધિકાર પ્રાપ્ત થયો જ્યારે તેઓએ કાચા માલ અથવા ઈનપુટ્સ પર કર ચૂકવ્યો અને તે અધિકાર ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે જ્યાં સુધી તેના માટે ઉપલબ્ધ સુવિધા કામ ન કરી લે અથવા તે માલ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં સુધી. આપણે એ પણ યાદ કરી શકીએ છીએ કે દાઈ ઈચી કરકરિયા લિ (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં તે પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉત્પાદક એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદનના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલ પર ચૂકવેલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી માટે ક્રેડિટ મેળવે છે તે તરત જ જરૂરી ઘોષણા કરે છે અને તેની પહોંચ મેળવે છે. તે એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી કરતી વખતે તે પછીના કોઈપણ સમયે ક્રેડિટનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર છે."

૨૭. આ ચુકાદાઓ આમ દર્શાવે છે કે અરજદારને તે માલના વેચાણ સમયે ખરીદવામાં આવેલા માલ પર ચૂકવેલ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ક્રેડિટ પસાર કરવાનો જે અધિકાર હતો તે નિહિત અધિકાર હતો. તે સરકારની આવકમાં આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ દ્વારા

ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટી જેટલો જ સારો હતો જેનો ઉપયોગ અરજદાર પાસેથી આવા માલ ખરીદનારાઓ ભવિષ્યની જવાબદારીઓ સામે કરી શકે છે, અલબત્ત શરતોની પૂર્તતાને આધીન. તેથી જ્યારે ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ કાયદાઓ દ્વારા નવું શાસન રજૂ કરવામાં આવ્યું, ત્યારે સ્થળાંતર દ્વારા આ અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારોને સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૩૯ અને ૧૪૦ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓની શરતોમાં એડજસ્ટ કરવામાં આવી રહ્યા હતા. ધારાસભાએ પણ આવા અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારોને માન્યતા આપી અને નવા શાસનમાં તેમના સ્થળાંતરની મંજૂરી આપીને મોટાભાગે તેમને સુરક્ષિત કર્યા. જોકે, આ પ્રક્રિયામાં, વર્તમાન અરજદાર-કંપની જેવા પ્રથમ તબક્કાના ડીલર જેવા આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓને સક્ષમ કરવા માટે એક શરત લાદવામાં આવી હતી કે જે ઈન્વોઈસ અથવા અન્ય નિર્ધારિત દસ્તાવેજોના આધારે ક્રેડિટનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો તે નિયત દિવસની પહેલાના બાર મહિના અગાઉ જારી કરવામાં આવ્યા ન હતા. અસરકારક રીતે, આ શરતે નિયત દિવસના એક વર્ષ અગાઉ ખરીદેલા માલના સંદર્ભમાં અસ્તિત્વમાં રહેલી ક્રેડિટના ભોગવવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. તે દિવસ પહેલા ખરીદવામાં આવેલા તમામ માલના સંબંધમાં, સીજીએસટી એક્ટ હેઠળ જાળવવામાં

આવતા ક્રેડિટ લેજર હેઠળ કોઈ ક્રેડિટ ઉપલબ્ધ થશે નહીં. આવી ક્રેડિટ જતી રહેશે. નિઃશંકપણે, તેથી, આ શરત પૂર્વવર્તી કામગીરી ધરાવે છે અને અસ્તિત્વમાં રહેલો અધિકાર છીનવી લે છે. આ પોતે જ જોગવાઈને સત્તા બહારની અથવા ગેરબંધારણીય ઠેરવવા માટે પૂરતું ન હોઈ શકે. જોકે, આ તારણો ઉપરાંત, અમને એ પણ જણાય છે કે નિહિત અધિકારો છીનવી લેતી આવી પૂર્વવર્તી જોગવાઈ કરવા માટે કોઈ ન્યાયી વ્યાજબી અથવા બુદ્ધિગમ્ય કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. જો વૈધાનિક જોગવાઈમાં આવી ક્રેડિટના ઉપયોગ માટે નિયત દિવસથી સમય મર્યાદા આપવામાં આવી હોત, તો આ મુદ્દો સંપૂર્ણપણે અલગ રીતે ઊભો હોત. આવી જોગવાઈને સનસેટ ક્લોઝ તરીકે જોઈ શકાય છે જે ડીલરોને તેમના કામકાજનું સંચાલન કરવાની મંજૂરી આપે છે જેના માટે વાજબી સમય મર્યાદા પૂરી પાડવામાં આવે છે. જોકે વર્તમાન શરત કોઈપણ આધાર વિના ડીલરના નિયત દિવસથી એક વર્ષ પહેલાં કરવામાં આવેલી ખરીદીના સંબંધમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા ટેક્સ ક્રેડિટનો ભોગવવાનો અવકાશ મર્યાદિત કરે છે. અગાઉના શાસનમાં આવો કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો. માત્ર એફિડેવિટ ઈન રિપ્લાયમાં જણાવેલા આધારો કે આ જોગવાઈ રજૂ કરવામાં આવી છે કારણ કે માલની ભૌતિક ઓળખ જરૂરી છે જેથી તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે પ્રથમ

તબક્કાના ડીલરો આવા લાભનો કોઈ અયોગ્ય લાભ ન લે અને વહીવટી સગવડને સમાયોજિત કરવા માટે તે પૂરતું રહેશે નહીં. પ્રથમ, નોંધ્યા મુજબ, ભૂતકાળમાં સેનવેટ ક્રેડિટ નિયમો અથવા સમાન નિયમોની સમાન જોગવાઈઓમાં આવો કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો. તેથી દાયકાઓથી ઉત્પાદન ડ્યુટી માટે તમામ ખરીદીઓ પર પ્રથમ તબક્કાના ડીલરને ક્રેડિટ ઉપલબ્ધ રહેશે. આવા નિયમો હેઠળ ભૂતકાળના વ્યવહારોની કોઈ સમય મર્યાદાની કલ્પના કરવામાં આવી ન હતી. માલની ભૌતિક ઓળખ અયોગ્ય લાભ લેવામાં અટકાવવા અને વહીવટી સગવડના સમાન આધારો ત્યારે પણ અસ્તિત્વમાં હશે. બીજું, કલમ ૧૪૦ ની પેટા-કલમ (૩) ના પ્રોવિઝોમાં સમયની કોઈ મર્યાદા નિર્ધારિત નથી જ્યાં ડીલર પાસે ઈનપુટ્સના સંબંધમાં ડ્યુટીની ચુકવણીનો પુરાવો આપતો કોઈ ઈન્વૉઈસ અથવા અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ ન હોય તેવા કિસ્સામાં નિર્ધારિત દરે ક્રેડિટ મંજૂર કરવામાં આવશે.

૨૮. ઓસરામ સૂર્યા (પી.) લિ. (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો અલગ હકીકતો ધરાવતો હતો. તે એક એવો કેસ હતો જેમાં, મોડવેટ ક્રેડિટ નિયમોના નિયમ ૫૭૭ માં દાખલ કરાયેલ પ્રથમ પ્રોવિઝોને પડકારવામાં આવ્યો હતો. આ જોગવાઈના આધારે ઉત્પાદકને તેમાં નિર્દિષ્ટ દસ્તાવેજોની

તારીખથી છ મહિના પછી મોડવેટ કેડિટ લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં જ સુપ્રીમ કોર્ટે, જોગવાઈની માન્યતાને જાળવી રાખતી વખતે, એવું ઠરાવ્યું હતું અને અવલોકન કર્યું હતું કે તેણે નિહિત અધિકાર છીનવી લીધો નથી. અમારા કેસની હકીકતોની સરખામણીમાં વર્તમાન કેસમાં મહત્વનો તફાવત એ છે કે ધારાસભાએ, અસ્તિત્વમાં રહેલા અધિકારના ભોગવવા માટે એક શરત રજૂ કરીને, છ મહિનાની ભવિષ્યની સમય મર્યાદા પૂરી પાડી હતી જે અગાઉ અસ્તિત્વમાં ન હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રોવિઝો રજૂ કર્યાની તારીખથી, અમુક સંજોગોમાં સેનવેટ કેડિટના ઉપયોગનો લાભ છ મહિનાના સમયગાળા સુધી મર્યાદિત રહેશે. આમ આ જોગવાઈએ પૂર્વવર્તી અસરથી કામ કર્યું નથી.

૨૯. અમે સભાન છીએ કે બોમ્બે હાઈકોર્ટે જેસીબી ઈન્ડિયા લિમિટેડ (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં અલગ મત લીધો છે. અમે જે મત અપનાવ્યો છે તેના માટે અમે અમારા વિગતવાર કારણો આપ્યા છે. નોંધવાની જરૂર નથી, અમે જેસીબી ઈન્ડિયા લિ. (ઉપર દર્શાવેલ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસંદ કરાયેલ લાઈન અપનાવવામાં અસમર્થ છીએ.

૩૦. સારાંશમાં અમારો એવો મત છે કે તત્કાલીન સેનવેટ કેડિટ

નિયમો અનુસાર પ્રથમ તબક્કાના ડીલર દ્વારા કરવામાં આવેલી ખરીદીઓ પર યોગ્ય ડ્યુટીની ક્રેડિટનો લાભ એ નિહિત અધિકાર હતો. કલમ ૧૪૦એ ની પેટા-કલમ (૩) ના ખંડ (iv) ના આધારે નિયત દિવસથી એક વર્ષ પહેલાં ખરીદેલા માલના સંબંધમાં પૂર્વવર્તી અસર સાથે આવો અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો છે. જોગવાઈને આપવામાં આવેલી આ પૂર્વવર્તી અસર શરત લાદવા માટે કોઈ તર્કસંગત અથવા વાજબી આધાર ધરાવતી નથી. અધિકારોના ઉપયોગને મર્યાદિત કરવા માટે દર્શાવવામાં આવેલા કારણોને જીએસટી શાસનના આગમન સાથે કોઈ સંબંધ નથી. માલસામાનને સહસંબંધિત કરવા અથવા વહીવટી સગવડ માટે ના સમાન પરિબળો, માપદંડો અને વિચારણાઓ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ અને સેનવેટ ક્રેડિટ નિયમો હેઠળ પણ પ્રવર્તતી હતી જ્યારે એક વર્ષ પહેલાં ખરીદેલા માલના સંબંધમાં સેનવેટ ક્રેડિટના ભોગવવા પર આવો કોઈ પ્રતિબંધ લાદવામાં આવ્યો ન હતો.

૩૧. નિષ્કર્ષમાં અમે ઠરાવીએ છીએ કે જોકે આક્ષેપિત જોગવાઈ સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલા વ્યક્તિઓ વચ્ચે પ્રતિકૂળ ભેદભાવ કરતી નથી, તે કોઈપણ વાજબી કારણ વિના પૂર્વવર્તી અસર સાથે બોજ લાદે છે."

૨૫. સુપ્રીમ કોર્ટે, આઈશર મોટર્સ લિ. વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૯૯

(૧૦૬) ઇ.એલ.ટી. ૩ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં, ક્રેડિટની સુવિધા માટેની જોગવાઈને નિહિત અધિકાર તરીકે માન્યતા આપી છે અને ઠરાવ્યું છે કે ક્રેડિટની સુવિધા ભવિષ્યના માલ પર ટેક્સ એડજસ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી ચૂકવવામાં આવતા ટેક્સ જેટલી જ સારી છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્રા ૫ અને ૬ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૫. ૧૯૯૫-૯૬ ના બજેટને અનુસરીને નિયમોમાં નિયમ ૫૭એફ(જએ) દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં હેડિંગ નં. ૮૭.૦૧ હેઠળ આવતા ટ્રેક્ટર અથવા હેડિંગ નં. ૮૭.૦૨ અને ૮૭.૦૪ હેઠળ આવતા મોટર વાહનો અથવા હેડિંગ નં. ૮૭.૦૬ હેઠળ આવા ટ્રેક્ટર અથવા આવા મોટર વાહનોની ચેસીસના ઉત્પાદક પાસે ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ ના રોજ પડેલી બિનઉપયોગી ક્રેડિટ રદબાતલ થવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જોકે, ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ ના રોજ ફેક્ટરીમાં ભાગો તરીકે અથવા ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ ના રોજ સ્ટોકમાં પડેલા તૈયાર ઉત્પાદનોમાં રહેલા ઇનપુટ્સ પર લેવામાં આવેલી ક્રેડિટને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. ૧૯૯૫-૯૬ ના બજેટ પહેલા, ઇનપુટ્સ પર ચૂકવવામાં આવતી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ/એડિશનલ ડ્યુટી ઓફ કસ્ટમ્સ અંતિમ ઉત્પાદનો પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી માટે ક્રેડિટ તરીકે મંજૂર કરવામાં આવતી હતી, જેના ઉત્પાદનમાં આવા

ઇનપુટ્સનો ઉપયોગ થતો હતો. તેના માટે જરૂરી શરત એ હતી કે ઇનપુટ્સ પર ચૂકવેલ ડ્યુટીની ક્રેડિટનો ઉપયોગ માત્ર તે અંતિમ ઉત્પાદનોના સંબંધમાં ડ્યુટી/જવાબદારી ચૂકવવા માટે થઈ શકતો હતો જેના ઉત્પાદનમાં આવા ઇનપુટ્સનો ઉપયોગ થતો હતો. આમ એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે ઇનપુટ્સ અને અંતિમ ઉત્પાદનો વચ્ચે જોડાણ હતું. ૧૯૯૫-૯૬ ના બજેટમાં મોડવેટ યોજનાને ઉદાર/સરળ બનાવવામાં આવી હતી અને કોઈપણ ઇનપુટ પર મેળવેલી ક્રેડિટનો ઉપયોગ એક જ ફેક્ટરીમાં ઉત્પાદિત કોઈપણ અંતિમ ઉત્પાદન પર ડ્યુટીની ચૂકવણી માટે કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, ભલે આવા ઇનપુટ્સનો તેના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ થયો હોય કે ન હોય. અનુભવ દર્શાવે છે કે ઇનપુટ્સ પર મેળવેલી ક્રેડિટ અંતિમ ઉત્પાદનો પર ચૂકવવાપાત્ર ડ્યુટી કરતા ઓછી છે અને આમ ઇનપુટ્સ પર મેળવેલી ડ્યુટીની ક્રેડિટનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ થઈ જાય છે અને ઉત્પાદકે રોકડ દ્વારા અમુક રકમ ચૂકવવી પડે છે. ૧૯૯૫-૯૬ ના બજેટ પહેલા, ટ્રેક્ટર, વાણિજ્યિક વાહનોના ઉત્પાદનમાં વપરાતા ઇનપુટ્સ પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી ૧૫% થી ૨૫% ની વચ્ચે હતી, જ્યારે અંતિમ ઉત્પાદનો પર માત્ર ૧૦% અથવા ૧૫% એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાગતી હતી. મૂલ્યવૃદ્ધિ પણ એટલી મોટી ન હતી કે અંતિમ ઉત્પાદનો પર

ચૂકવવાની એક્સાઇઝ ડ્યુટી મંજૂર કુલ ઇનપુટ ક્રેડિટ કરતાં વધી જાય. અન્ય કોઈ ઉત્પાદન પર એક્સાઇઝ ડ્યુટીની ચૂકવણી માટે વધારાની ક્રેડિટનો ઉપયોગ કરી શકાતો ન હોવાથી, બિનઉપયોગી ક્રેડિટ જમા થઈ રહી હતી. આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓનું વલણ એવું છે કે તેઓએ ઇનપુટ્સ પર એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની સુવિધાનો ઉપયોગ કર્યો છે અને તૈયાર ઉત્પાદનો પર ચૂકવવાપાત્ર એક્સાઇઝ ડ્યુટી સામે ક્રેડિટ આગળ ધપાવી છે. ક્રેડિટના ઉપયોગના હેતુ માટે તમામ મૂળભૂત હકીકતો અથવા તેના માટે જરૂરી ઘટનાઓ ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલા અથવા ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલા તૈયાર ઉત્પાદનોના ઉપયોગ પહેલા બની છે. આમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ વર્તમાન યોજનાના આધારે ફેક્ટરીમાં ઇનપુટ પ્રાપ્ત થયા પછી તરત જ ઇનપુટની ક્રેડિટ લેવા માટે હકદાર બન્યો. હવે નિયમ ૫૭એફ(જએ) લાગુ કરીને અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં પહેલાથી જ ઉપયોગમાં લેવાયેલા ઇનપુટ્સ અને અંતિમ ઉત્પાદનો જે ફેક્ટરીમાંથી પહેલાથી જ સાફ થઈ ગયા છે તેને જ રદબાતલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, એટલે કે, જે રકમ રદબાતલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં પહેલાથી જ ઉપયોગમાં લેવાયેલા ઇનપુટ્સને લગતી છે પરંતુ અંતિમ ઉત્પાદનો ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલા ફેક્ટરીમાંથી

પહેલાથી જ સાફ થઈ ગયા છે. આમ જ્યારે અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદનમાં ઈનપુટનો ઉપયોગ થાય છે ત્યારે કોઈપણ દરે ક્રેડિટનો અધિકાર સંપૂર્ણ બની ગયો છે. મૂળભૂત પૂર્વધારણા, કે યોજનાને માત્ર બદલવામાં આવી રહી છે અને, તેથી, તેની કોઈ પૂર્વવર્તી અથવા પૂર્વ-સક્રિય અસર નથી, રાજ્ય વતી રજૂ કરવામાં આવી છે, તે અમને અપીલ કરતી નથી. જેમ કે અમારા દ્વારા ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ઉપલબ્ધ નિયમોના આધારે સંબંધિત પક્ષો દ્વારા અમુક કાર્યો કરવામાં આવ્યા છે, ત્યારે તેના પછીની ઘટનાઓ તે યોજના અનુસાર થવી જોઈએ કે જેના હેઠળ ઉત્પાદિત માલ પર ડ્યુટી ચૂકવવામાં આવી હતી અને જો આવી પરિસ્થિતિને બદલવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે, તો સ્વાભાવિક રીતે તે અનુસરે છે કે અધિકાર, જે પક્ષકારને પ્રાપ્ત થયો હતો જેમ કે યોજનાની ઉપલબ્ધતા, તે પ્રભાવિત થાય છે અને, ખાસ કરીને, તે એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતું નથી કે ક્રેડિટની સુવિધા માટેની જોગવાઈ ભવિષ્યના માલ પર ટેક્સ એડજસ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી ચૂકવવામાં આવતા ટેક્સ જેટલી જ સારી છે, જે સંબંધિત આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઘણી પ્રતિબદ્ધતાઓ પર આધારિત છે. તેથી, જે યોજના રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તેને તે માલ પર લાગુ કરી શકાય નહીં જે

પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં આવી ગયો છે જેના સંબંધમાં અગાઉની યોજના લાગુ કરવામાં આવી હતી કે જેના હેઠળ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓએ કરની ચુકવણી માટે ક્રેડિટ સુવિધાનો લાભ લીધો હતો. અગાઉની યોજના પર જ કરવેરાને એડજસ્ટ કરવાના છે અને ચુકવણી પૂર્ણ કરવાની છે. ઉક્ત નિયમને લાગુ કરવાની કોઈપણ રીત અથવા પદ્ધતિ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓના અધિકારોને અસર કરવામાં પરિણમશે.

૬. આપણે આ બાબતને બીજા દ્રષ્ટિકોણથી જોઈ શકીએ છીએ. જો ઈનપુટ્સ પર આકારણીપાત્ર વ્યક્તિએ અગાઉથી જ એ આધારે કર ચૂકવી દીધો હોય કે જ્યારે માલનો ઉપયોગ તેના ઈનપુટ્સ તરીકે આગળના ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં થાય છે ત્યારે તે માલ પરનો કર એડજસ્ટ થઈ જાય છે જે પાછળથી તૈયાર થાય છે. આમ આકારણીપાત્ર વ્યક્તિને તે તારીખે અધિકાર પ્રાપ્ત થયો જ્યારે તેઓએ કાચા માલ અથવા ઈનપુટ્સ પર કર ચૂકવ્યો અને તે અધિકાર ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે જ્યાં સુધી તેના માટે ઉપલબ્ધ સુવિધા કામ ન કરી લે અથવા તે માલ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં સુધી. તેથી, તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે અધિનિયમની કલમ ૩૭ સંબંધિત સત્તાવાળાઓને અહીં આક્ષેપિત નિયમ બનાવવામાં સક્ષમ કરતી નથી અને, તેથી, અમને એવું ઠરાવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે આ

નિયમ ૧૬/૦૩/૧૯૯૫ પહેલાં ઉત્પાદિત માલ પર લાગુ કરી શકાય નહીં કે જેના પર ડ્યુટી ચૂકવવામાં આવી હતી અને આગળના માલના ઉત્પાદન માટે ક્રેડિટ સુવિધાનો લાભ લેવામાં આવ્યો હતો."

૨૬. સુપ્રીમ કોર્ટે, કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, પુણે વિરુદ્ધ દાઈ ઇચી કરકરિયા લિ., ૧૯૯૯ (૧૧૨) ઇ.એલ.ટી. ૩૫૩ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં, ઠરાવ્યું છે કે લેવામાં આવેલી ક્રેડિટ અફર છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા ૧૭ અને ૧૮ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૧૭. આ નિયમો પરથી સ્પષ્ટ છે કે, જેમ આપણે તેને વાંચીએ છીએ તેમ, ઉત્પાદક એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદનના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલ પર ચૂકવેલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી માટે ક્રેડિટ મેળવે છે તે તરત જ જરૂરી ઘોષણા કરે છે અને તેની પહોંચ મેળવે છે. તે એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચૂકવણી કરતી વખતે તે પછીના કોઈપણ સમયે ક્રેડિટનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર છે. નિયમોમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે એક્સાઈઝ સત્તાવાળાઓ દ્વારા ક્રેડિટને રદબાતલ કરવાની જોગવાઈ કરે, સિવાય કે જ્યાં તે ગેરકાયદેસર રીતે અથવા અનિયમિત રીતે લેવામાં આવી હોય, તેવા સંજોગોમાં તે રદ થઈ જાય છે અથવા, જો ઉપયોગમાં લેવામાં આવી હોય, તો તેની ચૂકવણી કરવી પડે છે.

અમે અહીં વાસ્તવમાં તે ક્રેડિટ સાથે સંબંધિત છીએ જે માન્ય રીતે લેવામાં આવી છે, અને તેનો લાભ ઉત્પાદકને સમય અથવા અન્ય કોઈ મર્યાદા વિના ઉપલબ્ધ છે જ્યાં સુધી ઉત્પાદક પોતે જ તેના એક્સાઈઝેબલ ઉત્પાદનમાં કાચા માલનો ઉપયોગ ન કરવાનું પસંદ ન કરે. ક્રેડિટ, તેથી, અફર છે. એ પણ નોંધવું જોઈએ કે કાચા માલ અને અંતિમ ઉત્પાદન વચ્ચે કોઈ જોડાણ નથી; કહેવાનો અર્થ એ છે કે, એવું નથી કે ક્રેડિટ માત્ર એવા અંતિમ ઉત્પાદન પર જ લઈ શકાય જે તે ચોક્કસ કાચા માલમાંથી ઉત્પાદિત થાય છે જેનાથી ક્રેડિટ સંબંધિત છે. ક્રેડિટ અંતિમ ઉત્પાદન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી સામે લઈ શકાય છે જે જે દિવસે ઉપલબ્ધ થાય તે દિવસે જ ઉત્પાદિત થાય છે.

૧૮. તેથી જ, આઈશર મોટર્સ લિ. વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૯) ૧૦૬ ઈએલટી ૩: (૧૯૯૯ એઆઈઆર એસસી ૬૦૮૫૩ : એઆઈઆર ૧૯૯૯ એસસી ૮૯૨) ના કેસમાં આ કોર્ટે કહ્યું હતું કે મોડવેટ યોજના હેઠળની ક્રેડિટ "કર ચૂકવ્યા જેટલી જ સારી" હતી."

૨૭. ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાનો અધિકાર એ એક અધિકાર અથવા વિશેષાધિકાર છે, જે ૨૬ કરાયેલા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ (૧૯૪૪ નો ૧) હેઠળ પ્રાપ્ત અને ઉપાર્જિત થયેલ છે અને તેને સીજીએસટી એક્ટ, ૨૦૧૭ ની કલમ

૧૭૪(૨)(c) હેઠળ સાચવવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, નિયત તારીખ, એટલે કે ૨૭/૧૨/૨૦૧૭ ની અંદર ઘોષણા ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ ન કરવા બદલ સીજીએસટી, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૧૧૭ હેઠળ તેને રદબાતલ થવા દેવામાં આવી શકે નહીં.

૨૮. નિયત તારીખની અંદર ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ ન કરી શકવા બદલ સેનવેટ ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાનો અધિકાર, બંધારણ ૧૨૨મા સુધારા બિલ, ૨૦૧૪ ના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોમાં જણાવ્યા મુજબ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટને મંજૂરી આપીને કરની કાસ્ટેડિંગ અસરને દૂર કરવાની સરકારની નીતિનો ભંગ કરે છે. બંધારણ ૧૨૨મા સુધારા બિલ, ૨૦૧૪ ના ઉદ્દેશ્યો અને કારણો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેનો હેતુ કરની કાસ્ટેડિંગ અસરને દૂર કરવાનો અને દેશવ્યાપી કર પ્રણાલી લાવવાનો છે.

૨૯. કરનું કાસ્ટેડિંગ, સરળ ભાષામાં, 'કર પર કર' છે. નિયત દિવસે સ્ટોક પર ચૂકવવામાં આવેલા કરને આગળ ખેંચવાનો ઇનકાર કરની કાસ્ટેડિંગ અસરમાં પરિણમી શકે છે કારણ કે સ્ટોક પર પહેલેથી જ ચૂકવવામાં આવેલી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી પર ફરીથી જીએસટી ચૂકવવો પડશે. કાયદાનો એ સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે કાયદો જે અનિષ્ટ સામે નિર્દેશિત છે, સમાન બાબતોના અન્ય કાયદાઓ અને તે સમયે કાયદાની સ્થિતિને જોવી જરૂરી છે.

૩૦. સુપ્રીમ કોર્ટે મેકવેરી બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ શિલ્પી કેબલ ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ, એઆઈઆર ૨૦૧૮ એસસી ૪૯૮ માં નોંધાયેલા કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે:

"આમ, અંગ્રેજી, યુ.એસ., ઓસ્ટ્રેલિયન અને અમારા પોતાના સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓ વાંચવાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે હેડનના જૂના અંગ્રેજી કેસના નિયમ પર પાછા ફરવા માટે 'લક્ષ્મણ રેખા' વાસ્તવમાં સખત રીતે શાબ્દિક અર્થઘટનના નિયમથી દૂર જઈને લંબાવવામાં આવી છે, જ્યાં કોર્ટે ન્યાયિક પરિણામ પર પહોંચતા પહેલા ચોક્કસ જોગવાઈના હેતુ, ઉદ્દેશ્ય, લખાણ અને સંદર્ભનો આશરો લેવો જોઈએ. હકીકતમાં, ચક્ર પૂરું ફર્યું છે. તે ૧૫૮૪ માં હેડનના કેસમાં જણાવ્યા મુજબના નિયમથી શરૂ થયું હતું, જે પછી ૧૮૦૦ ના દાયકાના મધ્યમાં પ્રિવી કાઉન્સિલ અને હાઉસ ઓફ લોર્ડ્સ દ્વારા નિર્ધારિત શાબ્દિક અર્થઘટન નિયમ દ્વારા તાજીબટક થયું હતું, અને ૪૦૦ વર્ષ પહેલાં હેડનના કેસમાં ખૂબ જ સુંદર રીતે મૂકવામાં આવ્યું હતું તે રીતે નિયમને ફરીથી રજૂ કરવા પાછું આવ્યું છે."

૩૧. ડિસ્ટ્રિક્ટ માઈનિંગ ઓફિસર અને અન્ય વિરુદ્ધ ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૦૧ એસસી ૩૧૩૪ માં નોંધાયેલા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે, અર્થઘટનની પ્રક્રિયા શાબ્દિક અને ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ બંને અભિગમોને જોડે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કાયદાકીય ઉદ્દેશ્ય, એટલે કે

કાયદાનો સાચો અથવા કાનૂની અર્થ, કોઈપણ પારખી શકાય તેવા હેતુ અથવા ઉદ્દેશ્યના પ્રકાશમાં કાયદામાં વપરાયેલા શબ્દોના અર્થને ધ્યાનમાં લઈને મેળવવામાં આવે છે જે અનિષ્ટ અને તેના ઉપાયને સમજે છે જેના તરફ કાયદો નિર્દેશિત છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફરરા ૧૪ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૧૪. ડૉ. એ.એમ. સિંઘવી, એસ.એલ.પી. નં. ૧૩૧૦૬/૯૬ અને એસ.એલ.પી. નં. ૧૫૪૪૨-૧૫૪૪૩/૯૮ માં આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ-પ્રતિવાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે દલીલ કરી હતી કે વેલિડેશન એક્ટ ઘડવામાં સંસદનો ઇરાદો માત્ર રાજ્ય સરકારોને અદાલતો દ્વારા શરૂઆતથી જ રદબાતલ જાહેર કરાયેલા કાયદાઓ હેઠળ પહેલેથી જ એકત્રિત કરેલા નાણાં પરત કરવાથી બચાવવાનો હતો અને તેનો ઇરાદો ક્યારેય રાજ્યને ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ સુધી એકત્રિત કરી શકાય તેવા સેસ અને કરના સંબંધમાં કોઈ નવી વસૂલાત અથવા સંગ્રહ કરવાનો અધિકાર આપવાનો ન હતો, જેમ કે બિહાર રાજ્ય તરફથી હાજર રહેલા શ્રી ક્લિવેદીએ દલીલ કરી હતી. ડૉ. સિંઘવીના જણાવ્યા મુજબ, જ્યારે ઓરિસ્સા સિમેન્ટના કેસમાં આ કોર્ટે, ઇન્ડિયા સિમેન્ટના કેસમાં કોર્ટના અગાઉના ચુકાદાને અનુસરીને, ઓરિસ્સા, મધ્યપ્રદેશ અને બિહાર રાજ્યો દ્વારા ઘડવામાં આવેલા વિવિધ કાયદાઓ હેઠળ કરવામાં આવેલી વસૂલાતને અમાન્ય

ઠેરવી હતી અને મેન્ડમસ જારી કરી હતી, જેમાં આવા રદબાતલ કાયદાઓ હેઠળ એકત્રિત કરાયેલા નાણાં પરત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે રાજ્ય સરકારો જારી કરાયેલા નિર્દેશોનું પાલન કરવા માટે બંધારણીય જવાબદારી હેઠળ હોત અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાની તારીખથી સંબંધિત રાજ્યોમાંથી એકત્રિત કરાયેલા નાણાં પરત કરવા માટે બંધાયેલા હોત, જે રાજ્યોના અર્થતંત્ર પર વિનાશક પરિણામો લાવત. જ્યારે રાજ્ય સરકારોએ કેન્દ્ર સરકારને આ સમસ્યાઓથી માહિતગાર કરી, ત્યારે સંસદે દરમિયાનગીરી કરી અને રાજ્ય સરકારોને એકત્રિત કરાયેલા નાણાં પરત કરવાથી બચાવવા માટે, સેસ એન્ડ અધર ટેક્સીસ ઓન મિનરલ્સ એક્ટ, ૧૯૯૨ ધડ્યો જેથી રાજ્યના કાયદાઓ હેઠળ આવી વસૂલાતો લાદવા અને એકત્રિત કરવાને માન્યતા આપી શકાય જે કોર્ટ દ્વારા રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. વેલિડેશન એક્ટના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોનું નિવેદન સ્પષ્ટપણે જાહેર કરે છે કે રાજ્ય સરકારો દ્વારા ૪થી એપ્રિલ, ૧૯૯૧ સુધી આવી વસૂલાતોના સંગ્રહને માન્યતા આપવા માટે આ કાયદો બનાવવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ એટલા માટે પસંદ કરવામાં આવી હતી કારણ કે તે તારીખે, સુપ્રીમ કોર્ટે ઓરિસ્સા સિમેન્ટ કેસમાં ચુકાદો આપ્યો હતો. તમામ રાજ્યોમાં

સમાનતા લાવવા માટે, વેલિડેશન એક્ટમાં ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ કટ ઓફ તારીખ તરીકે પસંદ કરવામાં આવી હતી. સંસદ પણ સભાનપણે ૭ રાજ્યોના સંદર્ભમાં ૧૧ કાયદાઓ ધરાવતા વેલિડેશન એક્ટના સમયપત્રકમાં વિવિધ રાજ્યો માટે અલગ અલગ તારીખો નિર્ધારિત કરવા ઇચ્છતી ન હતી અથવા પસંદ કરતી ન હતી. આમ, સંસદે પ્રોસ્પેક્ટિવ ઓવરરૂલિંગની પદ્ધતિ ઘડી કાઢી અને વેલિડેશન એક્ટની કલમ ૨ ની પેટા-કલમ (૨) માં વપરાયેલી ભાષા ઇરાદાને વધુ સ્પષ્ટ બનાવે છે, અને તે મુજબ એવું માનવું જોઈએ કે તેણે રાજ્યોને પહેલેથી જ એકત્રિત કરેલી સેસની રકમ જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપી હતી પરંતુ ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ સુધી જે એકત્રિત કરવામાં આવી નથી તેવી કોઈ નવી વસૂલાત કરવા માટે અધિકૃત કર્યા નથી. ડૉ. સિંઘવી વધુમાં દલીલ કરે છે કે વેલિડેશન એક્ટમાં સેવિંગ કલોઝને ઇરાદાપૂર્વક અને સભાનપણે છોડી દેવા, જે ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પછી વસૂલાત અથવા કાર્યવાહીની મંજૂરી આપે છે તે માત્ર એ જ અસર દર્શાવે છે કે સંસદ ૪-૪-૧૯૯૧ પછી કોઈ વસૂલાત લાદવા અથવા કોઈ સંગ્રહ કરવાનો ઇરાદો ધરાવતી ન હતી. જો આવો ઇરાદો હોત, તો જઓરા સુગર મિલ્સ કેસ અને પૃથ્વી કોટન મિલ્સ લિ. કેસ માં કરવામાં આવ્યું હતું તેમ ચોક્કસ અને અસંદિગ્ધ સેવિંગ કલોઝ

પ્રદાન કરી શકાયો હોત. જઓરા સુગર મિલ્સ કેસમાં વેલિડેશન એક્ટ અને વર્તમાન કેસમાં વેલિડેશન એક્ટનું માત્ર અવલોકન જ સ્પષ્ટપણે દર્શાવશે કે હાથમાં રહેલા કેસમાં, સંસદનો ઇરાદો ક્યારેય રાજ્યોને ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પછી કોઈ વસૂલાત લાદવા અને એકત્રિત કરવાનો અધિકાર આપવાનો ન હતો અને બીજી તરફ માત્ર રાજ્યને પહેલેથી જ કરેલો સંગ્રહ જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપી હતી. ડૉ. સિંઘવીના જણાવ્યા મુજબ કન્નડાસનના કેસમાં, આ કોર્ટે ગંગોપાધ્યાયના કેસમાંથી ખોટી સામ્યતા મેળવી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે તેમાંની જોગવાઈઓ વેલિડેશન એક્ટની જોગવાઈઓ સમાન હતી, જે વિચારણા હેઠળ હતી. ડૉ. સિંઘવીએ વધુમાં આગ્રહ કર્યો હતો કે કન્નડાસનના કેસમાં આ કોર્ટે એ હકીકતની પ્રશંસા કરી નથી કે સંસદે ઇરાદાપૂર્વક અને સભાનપણે વેલિડેશન એક્ટમાં સેવિંગ ક્લોઝ સામેલ કરવાનું છોડી દીધું હતું. ડૉ. સિંઘવીએ આગ્રહ કર્યો હતો કે વેલિડેશન એક્ટ દ્વારા માત્ર ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ સુધી રદબાતલ રાજ્યના કાયદાઓમાં જીવનનો સંચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને પરિણામે, ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પહેલા પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવી વસૂલાતો ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પછી એકત્રિત કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૬૫ ના સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વકીલે આગ્રહ કર્યો કે ભારતનું

બંધારણ રાજ્યની કરવેરા સત્તા પર મર્યાદા લાદે છે ત્યાં સુધી તે એવી જોગવાઈ કરે છે કે કાયદાની સત્તા સિવાય કોઈ કર લાદી શકાશે નહીં અથવા એકત્રિત કરી શકાશે નહીં. આમ માત્ર વસૂલાત જ નહીં, પણ સંગ્રહ પણ કાયદાની સત્તા દ્વારા જ હોવો જોઈએ. "કાયદાની સત્તા" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ એ થશે કે અસ્તિત્વમાં, કાયદેસરનો કાયદો હોવો જોઈએ, જે કર લાદવા અથવા સંગ્રહ કરવા માટે અધિકૃત કરે છે. ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પછી, ખનિજો પર સેસ અને કરની વસૂલાત કરવા માટે અધિકૃત કરી શકે તેવા કોઈ માન્ય કાયદા અસ્તિત્વમાં ન હોવાથી, ૪.૪.૯૧ પછી રાજ્યને લેણાંની વસૂલાત અને સંગ્રહ કરવાની મંજૂરી કેવી રીતે આપી શકાય તે સમજવું મુશ્કેલ છે. ડૉ. સિંઘવીના જણાવ્યા મુજબ, ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ પછી ભૂતકાળના સમયગાળા માટે વસૂલાતને અધિકૃત કરતા વેલિડેશન એક્ટની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન સમાનતા, ન્યાય અને વાજબી રમતના વિરોધમાં હશે."

૩૨. સુપ્રીમ કોર્ટે યુ.પી. ભૂદાન યજ્ઞ સમિતિ, યુ.પી. વિરુદ્ધ બ્રજ કિશોર અને અન્ય, એઆઈઆર ૧૯૮૮ એસસી ૨૨૩૯ માં નોંધાયેલા કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે કોઈએ વિધાનસભાના ઇરાદાને જોવાનો હોય, ત્યારે કોઈએ એવા સંજોગો જોવા પડે કે જેના હેઠળ કાયદો બનાવવામાં આવ્યો હતો, કાયદાની પ્રસ્તાવના, કાયદાના ઘડતર દ્વારા જે અનિષ્ટને દૂર કરવાનો ઇરાદો હતો તે જોવું

પડે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફરિયાદી ૧૬ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૧૬. અને તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે કોઈએ વિધાનસભાના ઈરાદાને જોવાનો હોય, ત્યારે કોઈએ એવા સંજોગો જોવા પડે કે જેના હેઠળ કાયદો બનાવવામાં આવ્યો હતો. કાયદાની પ્રસ્તાવના, કાયદાના ઘડતર દ્વારા જે અનિષ્ટને દૂર કરવાનો ઈરાદો હતો અને આ સંદર્ભમાં, લોર્ડ ડેનિંગે, એ જ પુસ્તકમાં પૃષ્ઠ ૧૦ પર, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"એક સમયે ન્યાયાધીશો પોતાને ફક્ત કાયદાના વાંચન સુધી જ મર્યાદિત રાખતા હતા અને ફક્ત શબ્દો પર જ જતા હતા, તેમને તેમનો વ્યાકરણીય અર્થ આપતા હતા અને બસ એટલું જ. આ મત ૧૯મી સદીમાં પ્રચલિત હતો અને આજે પણ તેના કેટલાક સમર્થકો છે. પરંતુ તે સિદ્ધાંતમાં ખોટું છે. કાયદો જેમને તેનું પાલન કરવાનું છે અને જેમને તેમના વિશે શું કરવું તે અંગે સલાહ આપવાની છે તેમને આ રીતે દેખાય છે; ટૂંકમાં, તમારા જેવા વકીલોને. હવે તરંગી લોકો તેમની આસપાસ બની રહેલી તમામ બાબતોથી કપાઈ ગયા છે. કાયદો તેમની પાસે એવી બાબતોના માણસો તરીકે આવે છે કે જેમને શબ્દોના અર્થની પોતાની લાગણી છે અને તેઓ જાણે છે કે કાયદો શા માટે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જાણે કે તે પ્રસ્તાવનામાં સંપૂર્ણ રીતે દર્શાવેલ હોય. તેથી તે ખૂબ જ યોગ્ય રીતે

ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે તમે તે અનિષ્ટની તપાસ કરી શકો છો જેનાથી કાયદાનો ઉદ્ભવ થયો તે જોવા માટે કે તે કઈ અનિષ્ટ હતી જેને દૂર કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. "

હવે તે સુસ્થાપિત છે કે કાયદાનું અર્થઘટન કરવા માટે કોઈએ પૃષ્ઠભૂમિ અને તે હેતુને સમજવો જોઈએ કે જેના માટે કાયદો બનાવવામાં આવ્યો હતો. અને આ સંદર્ભમાં અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ જો કોઈએ ભૂદાન આંદોલનમાં વપરાતા સામાન્ય શબ્દપ્રયોગ 'ભૂમિહીન કિસાન' ને સમજવાની તસ્દી લીધી હોત જેનો અંગ્રેજીમાં 'જમીન વિહોણી વ્યક્તિઓ' તરીકે અનુવાદ કરવામાં આવ્યો છે તો કોઈ મુશ્કેલી પડી ન હોત પરંતુ તે સિવાય વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૫ દ્વારા સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્ઞાતવણી માત્ર ભૂદાન યજ્ઞની યોજના અનુસાર જ થઈ શકે છે. ભૂદાનની યોજના અને શ્રી વિનોબા ભાવેના આંદોલનને સમજવા માટે, ડૉ. એસ. રાધાકૃષ્ણનની પ્રસ્તાવના અને શ્રી જયપ્રકાશ નારાયણની પ્રસ્તાવના સાથે મુદ્રિત સુરેશ રામ દ્વારા લિખિત 'વિનોબા એન્ડ હિઝ મિશન' માંથી ટાંકવું યોગ્ય રહેશે. આ કાર્યમાં, સેવાપુરી ખાતે વાર્ષિક સર્વોદય સંમેલનનું નિવેદન નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યું છે:

"ભૂદાન યજ્ઞ આંદોલનનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે જમીનના તમામ બાળકોનો ધરતી માતા પર સમાન અધિકાર છે, જે રીતે માતાથી જન્મેલા બાળકોનો તેના પર હોય છે. તેથી, તે જરૂરી છે કે દેશની સમગ્ર જમીનનું સમાન રીતે નવું વિતરણ કરવામાં આવે, જેમાં દરેક પરિવારને આશરે ઓછામાં ઓછી પાંચ એકર સૂકી જમીન અથવા એક એકર ભીની જમીન પૂરી પાડવામાં આવે. સર્વોદય સમાજ દ્વારા, લોકોની સમજદારીને અપીલ કરીને, આ સમાન વિતરણ માટે તેમના મનને તૈયાર કરવા જોઈએ અને આગામી બે વર્ષમાં અમારા લગભગ પાંચ લાખ ગામડાઓમાંથી ગામદીઠ પાંચ એકરના અંદાજિત ધોરણે ઓછામાં ઓછી ૨૫ લાખ એકર જમીન હસ્તગત કરવી જોઈએ. આ જમીન તે ભૂમિહીન મજૂરોને વહેંચવામાં આવશે જેઓ ખેતીમાં પારંગત છે, તેને અપનાવવા માંગે છે અને તેમની પાસે નિર્વાહનું બીજું કોઈ સાધન નથી."

આ સ્પષ્ટપણે ભૂદાન યજ્ઞની યોજનાનો હેતુ દર્શાવશે અને તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૧૫ જોગવાઈ કરે છે કે કલમ ૧૪ અનુસાર તમામ ફાળવણી માત્ર ભૂદાન યજ્ઞની યોજના હેઠળ જ થઈ શકે છે."

૩૩. અમારા મતે, જીએસટી પૂર્વેના શાસન અને જીએસટી શાસનમાં કરવામાં આવેલી માલ અને સેવાઓની ખરીદીના સંદર્ભમાં ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટની પ્રાપ્તિને

મંજૂરી આપવા માટે સમય મર્યાદાના સંદર્ભમાં ભેદભાવ કરવો મનસ્વી, અતાર્કિક અને ગેરવાજબી છે અને, તેથી, તે બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન છે.

૩૪. સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૧૬ જીએસટી પછીની માલ અથવા સેવાઓની ખરીદીના સંબંધમાં નાણાકીય વર્ષ પૂરા થયા પછીના સપ્ટેમ્બર મહિના માટે કલમ ૩૯ હેઠળ દાખલ કરવાના રિટર્ન અથવા સંબંધિત વાર્ષિક રિટર્ન રજૂ કરવાના સમયમાં, જે પણ વહેલું હોય, ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ લેવાની પાત્રતા આપે છે. જ્યારે, નિયમ ૧૧૭ જીએસટી પૂર્વેની ખરીદીઓ પર ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવા માટે માત્ર ૨૭મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૭ સુધીની સમય મર્યાદા આપે છે. તેથી, જીએસટી પૂર્વેના શાસન અને જીએસટી શાસનમાં કરવામાં આવેલી માલ અને સેવાઓની ખરીદીના સંદર્ભમાં ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટની પ્રાપ્તિને મંજૂરી આપવા માટે સમય મર્યાદાના સંદર્ભમાં ભેદભાવ કરવો તે મનસ્વી અને ગેરવાજબી છે. આ ભેદભાવનો કોઈ તર્ક નથી અને, તેથી, તે બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન છે.

૩૫. સુપ્રીમ કોર્ટે અજય હસિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ ખાલિદ મુજુબ સેહરાવદી અને અન્ય, એઆઈઆર ૧૯૮૧ એસસી ૪૮૭ માં નોંધાયેલા કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૧૪ મનસ્વીતા પર પ્રહાર કરે છે કારણ કે કોઈપણ કાર્યવાહી જે મનસ્વી છે, તેમાં આવશ્યકપણે સમાનતાનો નકાર હોવો જોઈએ. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે કલમ ૧૪ ની સામગ્રી અને પહોંચને વર્ગીકરણના સિદ્ધાંત સાથે ભેળવી દેવી

જોઈએ નહીં. કોર્ટો દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવેલ વર્ગીકરણનો સિદ્ધાંત કલમ ૧૪ નો પર્યાય નથી કે તે તે કલમનો ઉદ્દેશ્ય અને અંત નથી. રાજ્યની કાર્યવાહીમાં જ્યાં પણ મનસ્વીતા હોય, પછી ભલે તે વિધાનસભાની હોય કે કારોબારીની હોય અથવા કલમ ૧૨ હેઠળના "સત્તાધિકારી" ની હોય, કલમ ૧૪ તરત જ કાર્યરત થાય છે અને આવી રાજ્ય કાર્યવાહીને રદબાતલ કરે છે. હકીકતમાં, વાજબીતા અને બિન-મનસ્વીતાનો ખ્યાલ સમગ્ર બંધારણીય યોજનામાં વ્યાપ્ત છે અને તે એક સુવર્ણ દોરો છે જે બંધારણના સમગ્ર માળખામાં દોડે છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફક્ત ૧૬ અને ૧૭ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૧૬. જો સોસાયટી એક "સત્તાધિકારી" છે અને તેથી કલમ ૧૨ ના અર્થમાં "રાજ્ય" છે, તો તે અનુસરે છે કે તે કલમ ૧૪ હેઠળ બંધારણીય જવાબદારીને આધીન છે. કલમ ૧૪ નો સાચો અવકાશ અને મર્યાદા અસંખ્ય નિર્ણયોનો વિષય છે અને તેનો કોઈ વિગતવાર સંદર્ભ આપવો જરૂરી નથી. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે કલમ ૧૪ ની સામગ્રી અને પહોંચને વર્ગીકરણના સિદ્ધાંત સાથે ભેળવી દેવી જોઈએ નહીં. કમનસીબે, અમારા બંધારણીય કાયદાના ઉત્ક્રાંતિના પ્રારંભિક તબક્કામાં, કલમ ૧૪ ને વર્ગીકરણના સિદ્ધાંત સાથે ઓળખવામાં આવી હતી કારણ કે એવો મત લેવામાં આવ્યો હતો કે કલમ ભેદભાવને પ્રતિબંધિત કરે છે અને ત્યાં કોઈ ભેદભાવ

રહેશે નહીં જ્યાં ભેદ પાડતું વર્ગીકરણ બે શરતો પૂરી કરે છે, એટલે કે. (i) કે વર્ગીકરણ બુદ્ધિગમ્ય ભેદ પર આધારિત છે જે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓને અલગ પાડે છે જે એકસાથે જૂથબદ્ધ છે અન્ય લોકોથી જે જૂથની બહાર રહી ગયા છે; અને (ii) કે તે ભેદને આક્ષેપિત કાયદાકીય અથવા કારોબારી કાર્યવાહી દ્વારા પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે તર્કસંગત સંબંધ છે. તે પ્રથમ વખત ઇ. પી. અચ્યપ્પા વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય, (૧૯૭૪) ૨ એસસીઆર ૩૪૮: (એઆઈઆર ૧૯૭૪ એસસી ૫૫૫) માં હતું, કે આ કોર્ટે કલમ ૧૪ ના નવા પરિમાણને ખુલ્લું મૂક્યું અને નિર્દેશ કર્યો કે તે કલમ અત્યંત સક્રિય તીવ્રતા ધરાવે છે અને તે મનસ્વીતા સામે બાંધધરી આપે છે. આ કોર્ટે અમારામાંના એક મારફતે બોલતા કહ્યું:

"મૂળભૂત સિદ્ધાંત જે તેથી કલમ ૧૪ અને ૧૬ બંનેને જાણ કરે છે તે સમાનતા અને ભેદભાવ સામે પ્રતિબંધ છે. હવે આ મહાન સમાનતા સિદ્ધાંતની સામગ્રી અને પહોંચ શું છે? બોસ, જે. ના શબ્દોનો ઉપયોગ કરવા માટે તે એક સ્થાપક વિશ્વાસ છે, "જીવનનો માર્ગ", અને તેને સાંકડા રૂઢિચુસ્ત અથવા કોશિક અભિગમને આધીન ન હોવો જોઈએ. આપણે તેના સર્વસમાવેશક અવકાશ અને અર્થને કાપવાના કોઈપણ પ્રયાસને સમર્થન આપી શકીએ નહીં, કારણ કે આપું કરવું તેના સક્રિય તીવ્રતાનું ઉદ્દંધન

કરશે. સમાનતા એ ઘણા પાસાઓ અને પરિમાણો ધરાવતો ગતિશીલ ખ્યાલ છે અને તેને પરંપરાગત અને સિદ્ધાંતવાદી મર્યાદાઓમાં "બંધ, કેબિન અને સીમિત" કરી શકાતો નથી. સકારાત્મક દ્રષ્ટિકોણથી સમાનતા મનસ્વીતાની વિરુદ્ધ છે. હકીકતમાં, સમાનતા અને મનસ્વીતા શપથ લીધેલા દુશ્મનો છે; એક પ્રજાસત્તાકમાં કાયદાના શાસન સાથે સંબંધિત છે જ્યારે બીજું, સંપૂર્ણ રાજાની ધૂન અને તરંગો સાથે. જ્યાં કોઈ કાર્ય મનસ્વી છે ત્યાં તેમાં ગર્ભિત છે કે તે રાજકીય તર્ક અને બંધારણીય કાયદા બંને અનુસાર અસમાન છે અને તેથી કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે, અને જો તે જાહેર રોજગારને લગતી કોઈપણ બાબતને અસર કરે છે, તો તે કલમ ૧૬ નું પણ ઉલ્લંઘન કરે છે. કલમ ૧૪ અને ૧૬ રાજ્યની કાર્યવાહીમાં મનસ્વીતા પર પ્રહાર કરે છે અને ન્યાયીપણું અને સમાન સારવારની ખાતરી આપે છે."

૧૭. આ મહત્વપૂર્ણ અને ગતિશીલ પાસું જે ત્યાં સુધી કલમ ૧૪ ના થોડા સરળ પરંતુ ગર્ભિત શબ્દોમાં છુપાયેલું અને ડૂબેલું હતું તે રોયપ્પાના કેસમાં શોધવામાં આવ્યું અને પ્રકાશમાં લાવવામાં આવ્યું અને મેનકા ગાંધી વિ. ભારત સંઘ, (૧૯૭૮) ૨ એસસીઆર ૬૨૧: (એઆઈઆર ૧૯૭૮ એસસી ૫૯૭) માં આ કોર્ટ દ્વારા તેની પુનઃપુષ્ટિ અને વિસ્તરણ કરવામાં આવ્યું, જ્યાં આ

કોર્ટે ફરીથી અમારામાંથી એક મારફતે બોલતા અવલોકન કર્યું :-

"હવે તરત જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે આર્ટ. ૧૪ ની આવશ્યકતા શું છે: આ કલમમાં દર્શાવેલ મહાન સમાનતા સિદ્ધાંતની સામગ્રી અને પહોંચ શું છે, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે તે બંધારણનો સ્થાપક વિશ્વાસ છે. તે ખરેખર તે આધારસ્તંભ છે જેના પર આપણા લોકશાહી પ્રજાસત્તાકનો પાયો સુરક્ષિત રીતે ટકેલો છે. અને, તેથી, તેને સાંકડા, રૂઢિચુસ્ત અથવા કોશિક અભિગમને આધીન ન હોવો જોઈએ. તેના સર્વસમાવેશક અવકાશ અને અર્થને કાપવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવો જોઈએ નહીં કારણ કે, આવું કરવું તેના સક્રિય તીવ્રતાનું ઉદ્ધંધન કરશે. સમાનતા એ ઘણા પાસાઓ અને પરિમાણો ધરાવતો ગતિશીલ ખ્યાલ છે અને તેને પરંપરાગત અને સિદ્ધાંતવાદી મર્યાદાઓમાં કેદ કરી શકાતો નથી.

કલમ ૧૪ રાજ્યની કાર્યવાહીમાં મનસ્વીતા પર પ્રહાર કરે છે અને ન્યાયીપણું અને સમાન સારવારની ખાતરી આપે છે. વાજબીતાનો સિદ્ધાંત, જે કાયદેસર રીતે તેમજ દાર્શનિક રીતે, સમાનતા અથવા બિન-મનસ્વીતાનું એક આવશ્યક તત્વ છે તે સર્વવ્યાપી અસ્તિત્વની જેમ કલમ ૧૪ માં વ્યાપ્ત છે."

ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ ઓથોરિટીના કેસ પૃષ્ઠ ૧૦૪૨: રિપોર્ટના માં આ કોર્ટ દ્વારા આની ફરીથી પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું.

તેથી હવે તે સુસ્થાપિત માનવું જોઈએ કે કલમ ૧૪ મનસ્વીતા પર પ્રહાર કરે છે કારણ કે એક કાર્યવાહી જે મનસ્વી છે, તેમાં આવશ્યકપણે સમાનતાનો નકાર હોવો જોઈએ. કોર્ટો દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવેલ વર્ગીકરણનો સિદ્ધાંત કલમ ૧૪ નો પર્યાય નથી કે તે તે કલમનો ઉદ્દેશ્ય અને અંત નથી. તે પ્રશ્નમાં કાયદાકીય અથવા કારોબારી કાર્યવાહી મનસ્વી છે કે કેમ અને તેથી સમાનતાનો ઈનકાર કરે છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટેનું માત્ર એક ન્યાયિક સૂત્ર છે. જો વર્ગીકરણ વાજબી નથી અને ઉપર દર્શાવેલ બે શરતોને સંતોષતું નથી, તો આક્ષેપિત કાયદાકીય અથવા કારોબારી કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે મનસ્વી હશે અને કલમ ૧૪ હેઠળ સમાનતાની બાંધધરીનું ઉલ્લંઘન થશે. તેથી જ્યાં પણ રાજ્યની કાર્યવાહીમાં મનસ્વીતા હોય પછી ભલે તે વિધાનસભાની હોય કે કારોબારીની હોય અથવા કલમ ૧૨ હેઠળના "સત્તાધિકારી" ની હોય, આર્ટ. ૧૪ તરત જ કાર્યરત થાય છે અને આવી રાજ્ય કાર્યવાહીને રદબાતલ કરે છે. હકીકતમાં, વાજબીતા અને બિન-મનસ્વીતાનો ખ્યાલ સમગ્ર બંધારણીય યોજનામાં વ્યાપ્ત છે અને તે એક સુવર્ણ દોરો છે જે બંધારણના સમગ્ર માળખામાં દોડે છે."

૩૬. કોઈપણ ચાલુ વ્યવસાય માટે અપેક્ષા રાખવી કાયદેસર છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ કાયદામાં દર્શાવેલ તમામ શરતોને સંતોષ્યા પછી તેને સેનવેટ ક્રેડિટને

આગળ ખેંચવાની અને તેનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે અને, તેથી, આવા નિહિત અધિકારને નકારવો એ બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન છે કારણ કે તે વ્યાજબી અપેક્ષાના સિદ્ધાંતના સારની વિરુદ્ધ જાય છે.

૩૭. સુપ્રીમ કોર્ટે એમઆરએફ લિ. વિરુદ્ધ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર સેલ્સ ટેક્સ, ૨૦૦૬ (૨૦૬) ઇ.એલ.ટી. ૬ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલા કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે કોઈ વ્યક્તિ વહીવટી સત્તાધિકારી દ્વારા ચોક્કસ રીતે વર્તવાની 'વ્યાજબી અપેક્ષા' રાખી શકે છે, ભલે તેને ખાનગી કાયદામાં આવી સારવાર મેળવવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર ન હોય. અપેક્ષા સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત અથવા વચનમાંથી ઉદ્ભવી શકે છે, જેમાં ગર્ભિત રજૂઆત અથવા સતત ભૂતકાળની પ્રથાનો સમાવેશ થાય છે. ન્યાયિક સમીક્ષાના વિકાસશીલ કાયદામાં વ્યાજબી અપેક્ષાના સિદ્ધાંતનું મહત્વનું સ્થાન છે. અમે ચુકાદાના સંબંધિત ફકરા ૩૮ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ :

"૩૮. કલમ ૧૪ અને ન્યાયીપણાના નિયમ પર આધારિત વ્યાજબી અપેક્ષા અંતર્ગત સિદ્ધાંતને આ કોર્ટ દ્વારા બન્નરી અમ્માન સુગર્સ લિમિટેડ વિ. કોમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર, ૨૦૦૫ (૧) એસસીસી ૬૨૫ માં ફરીથી જણાવવામાં આવ્યો છે. ફકરા ૮ અને ૯ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૮. કોઈ વ્યક્તિ વહીવટી સત્તાધિકારી દ્વારા ચોક્કસ રીતે વર્તવાની 'વ્યાજબી અપેક્ષા' રાખી શકે છે, ભલે તેને ખાનગી કાયદામાં આવી

સારવાર મેળવવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર ન હોય. અપેક્ષા સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત અથવા વચનમાંથી ઉદ્ભવી શકે છે, જેમાં ગર્ભિત રજૂઆત અથવા સતત ભૂતકાળની પ્રથાનો સમાવેશ થાય છે. ન્યાયિક સમીક્ષાના વિકાસશીલ કાયદામાં વ્યાજબી અપેક્ષાના સિદ્ધાંતનું મહત્વનું સ્થાન છે. જોકે, આ કેસમાં આ સિદ્ધાંતની શોધખોળ કરવી જરૂરી નથી, માત્ર એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે વ્યાજબી અપેક્ષા પૂરતું હિત પ્રદાન કરી શકે છે જેથી જે વ્યક્તિ મૂળભૂત અધિકારના અસ્તિત્વ તરફ નિર્દેશ કરી શકતી નથી તેને ન્યાયિક સમીક્ષા માટે અરજી કરવા માટે કોર્ટની પરવાનગી મેળવવામાં સક્ષમ બનાવી શકાય. સામાન્ય રીતે એવું સ્વીકારવામાં આવે છે કે 'વ્યાજબી અપેક્ષા' અરજદારને ન્યાયિક સમીક્ષા માટે પૂરતું લોકસ સ્ટેન્ડી આપે છે અને વ્યાજબી અપેક્ષાનો સિદ્ધાંત મોટે ભાગે એવા નિર્ણય પહેલાં ન્યાયી સુનાવણીના અધિકાર સુધી સીમિત હોવો જોઈએ જે વચનને નકારવા અથવા બાંયધરી પાછી ખેંચવામાં પરિણમે છે. આ સિદ્ધાંત વહીવટી સત્તાવાળાઓ પાસેથી સીધી રાહતનો દાવો કરવાનો અવકાશ આપતો નથી કારણ કે તેમાં કોઈ ચોક્કસ અધિકાર સામેલ નથી. આવી વ્યાજબી અપેક્ષાના રક્ષણ માટે અપેક્ષાની પરિપૂર્ણતાની જરૂર નથી જ્યાં સર્વોચ્ચ જાહેર હિત અન્યથા જરૂરી હોય. બીજા

શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં કોઈ વ્યક્તિની વ્યાજબી અપેક્ષા કોઈ ચોક્કસ નિર્ણય લઈને પૂર્ણ થતી નથી, તો નિર્ણય લેનારે કેટલાક સર્વોચ્ચ જાહેર હિત દર્શાવીને આવી અપેક્ષાના ઇનકારને વાજબી ઠેરવવો જોઈએ. (જુઓ ભારત સંઘ અને અન્ય વિ. હિન્દુસ્તાન ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય, એઆઈઆર ૧૯૯૪ એસસી ૯૮૮)

૯. જ્યારે કોઈ કાયદા અથવા નિયમ દ્વારા અવરોધિત ન હોય ત્યારે કારોબારી સત્તાના ઉપયોગમાં નીતિ બદલવાનો વિવેકાધિકાર પૂરતો વિશાળ છે, ત્યારે કલમ ૧૪ ની શરતોમાં શું અનિવાર્ય અને ગર્ભિત છે તે એ છે કે નીતિમાં ફેરફાર ન્યાયી રીતે થવો જોઈએ અને એવી છાપ આપવી જોઈએ નહીં કે તે મનસ્વી રીતે અથવા કોઈ ગુપ્ત માપદંડ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૪ નો વ્યાપક વ્યાપ અને રાજ્યની પ્રવૃત્તિના ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં લીધા વિના આ કસોટી પર તેની માન્યતા માટે યોગ્યતા ધરાવતી રાજ્યની દરેક કાર્યવાહીની જરૂરિયાત એક સ્વીકૃત સિદ્ધાંત છે. કલમ ૧૪ ની મૂળભૂત આવશ્યકતા રાજ્ય દ્વારા કાર્યવાહીમાં ન્યાયીપણું છે, અને સાર અને પદાર્થમાં બિન-મનસ્વીતા એ ન્યાયી રમતનો ધબકાર છે. ન્યાયિક સમીક્ષાના પરિદ્રશ્યમાં ક્રિયાઓ માત્ર તે હદ સુધી જ જવાબદાર છે કે રાજ્યએ કોઈ છુપાયેલા હેતુ માટે તરંગી રીતે નહીં

પરંતુ દેખીતા કારણોસર માન્ય રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ.
મનસ્વીતાનો અર્થ અને સાચો આચાર અને ખ્યાલ ચોક્કસ
વ્યાખ્યાયિત કરવા કરતાં વધુ સરળતાથી કલ્પના કરી શકાય છે.
આક્ષેપિત કાર્યવાહી મનસ્વી છે કે નહીં તે પ્રશ્નનો આખરે આપેલા
કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર જવાબ આપવાનો છે. આવા
કિસ્સાઓમાં લાગુ કરવા માટે એક મૂળભૂત અને સ્પષ્ટ કસોટી એ
જોવાનું છે કે શું આક્ષેપિત કાર્યવાહીમાંથી કોઈ સ્પષ્ટ સિદ્ધાંત
ઉભરી રહ્યો છે અને જો એમ હોય, તો શું તે ખરેખર વાજબીતાની
કસોટીને સંતોષે છે."

૩૮. નિયત તારીખની અંદર ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ દાખલ ન કરી શકવા બદલ
સેનવેટ ક્રેડિટને આગળ ખેંચવાના અધિકારને મંજૂરી ન આપવાથી રિટ-
અરજદારોની કાર્યકારી મૂડી પર ગંભીર અસર પડી શકે છે અને વ્યવસાય ચાલુ
રાખવાની તેમની ક્ષમતા ઘટી શકે છે. આવી કાર્યવાહી ભારતના બંધારણની
કલમ ૧૯(૧)(જી) ના આદેશનું ઉલ્લંઘન કરે છે.

૩૯. આ હાઈકોર્ટે ઈન્ડસ્ટ્રી ગ્લોબલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા,
૨૦૧૪ (૩૧૦) ઈ.એલ.ટી. ૮૩૩ (ગુજરાત) માં નોંધાયેલા કેસમાં નીચે મુજબ
ઠરાવ્યું છે:

"૩૪. કલ્પનાના કોઈ પણ વ્યાપથી, નિયમ ૮ ના સબ-રૂલ

(૩એ) હેઠળ લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધને, જે હદ સુધી તે કસૂરવારને તેની હદ, પ્રકૃતિ અને કસૂરના કારણને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેના ખાતામાં સેનવેટ ક્રેડિટનો ઉપયોગ કર્યા વિના એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જરૂર છે, તેને વાજબી પ્રતિબંધ કહી શકાય નહીં. તે એવી પરિસ્થિતિ તરફ દોરી જાય છે જે એટલી કઠોર છે અને સ્થિતિ એટલી અપ્રિય છે કે આકારણીપાત્ર વ્યક્તિ માટે તેની નાણાકીય મુશ્કેલીઓમાંથી બહાર આવવું વર્ચ્યુઅલ રીતે અશક્ય હશે જે વમળમાં ફસાઈ ગયો છે. આ સંપૂર્ણપણે વાજબી હોવા સિવાય, અતાર્કિક અને મનસ્વી છે અને તેથી, બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે તેને તેના દ્વારા અગાઉથી જ ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટીની ક્રેડિટ મેળવવાથી અટકાવે છે. તે બંધારણની કલમ ૧૯(૧)(જી) હેઠળ બાંધધરી આપવામાં આવેલ વેપાર અથવા વ્યવસાય કરવાના તેના અધિકારનું ગંભીર અપમાન પણ છે. તેથી, બંને ગણતરીઓ પર, નિયમનો તે ભાગ સબ-૩૯ (૩એ) નિષ્ફળ જવો જોઈએ."

૪૦. અનુરૂપ ઈનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ વિના અગાઉના કર શાસનમાંથી આગળ ખેંચવામાં આવેલા સ્ટોકના વેચાણ પર જીએસટી ચૂકવવાની જવાબદારી સમાન વિષય પર બેવડા કરવેરા તરફ દોરી જશે અને, તેથી, તે મનસ્વી અને અતાર્કિક છે.

૪૧. સી.બી.ઇ. એન્ડ સી. ફ્લાયર નં.૨૦, તારીખ ૦૧/૦૧/૨૦૧૮ માં નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું:

"(સી) ડ્યુટી ચૂકવેલ સ્ટોક પર ક્રેડિટ: એક નોંધાયેલ કરપાત્ર વ્યક્તિ. ઉત્પાદક અથવા સેવા પ્રદાતા સિવાય, ૧લી જુલાઈ ૨૦૧૭ ના રોજ તેના સ્ટોકમાં ડ્યુટી ચૂકવેલ માલ હોઈ શકે છે. નિયત દિવસ પછી કરવામાં આવેલ માલ અથવા સેવાઓના તમામ પુરવઠા પર જીએસટી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. સમાન માલ પર બે વાર કર વસૂલવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી. તેથી, આવા કિસ્સાઓમાં, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટી/કરની ક્રેડિટ ક્રેડિટ તરીકે સ્વીકાર્ય રહેશે."

૪૨. કલમ ૩૦૦એ જોગવાઈ કરે છે કે કાયદાની સત્તા દ્વારા બચાવવામાં આવેલી મિલકતથી કોઈપણ વ્યક્તિને વંચિત કરવામાં આવશે નહીં. જ્યારે મિલકતનો અધિકાર હવે મૂળભૂત અધિકાર નથી પરંતુ તે હજુ પણ બંધારણીય અધિકાર છે. અગાઉના સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ કાયદા હેઠળ મેળવેલી સેનવેટ ક્રેડિટ એ રિટ-અરજદારોની મિલકત છે અને આ સંદર્ભમાં કાયદાની ગેરહાજરીમાં માત્ર ઘોષણા ફોર્મ દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ થવા બદલ તેને યોગ્ય ઠેરવી શકાય નહીં. સીજીએસટી એક્ટમાં તેના માટે જોગવાઈ કરીને સરકાર દ્વારા તેને યોગ્ય ઠેરવી શકાયું હોત પરંતુ માત્ર આ સંદર્ભમાં નિયમો ઘડીને તેને છીનવી શકાય નહીં.

૪૩. પરિણામે, ચારેય રિટ-અરજીઓ સફળ થાય છે અને આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ રિટ-અરજદારોને ફોર્મ જીએસટી ટ્રાન્સ-૧ અને જીએસટી ટ્રાન્સ-૨ માં ઘોષણા દાખલ કરવાની મંજૂરી આપે જેથી તેઓ અધિનિયમની કલમ ૧૪૦(૩) ની શરતોમાં નિયત દિવસે સ્ટોકમાં રહેલા ઇનપુટ્સના સંદર્ભમાં યોગ્ય ડ્યુટીની ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરી શકે. વધુમાં એવું જાહેર કરવામાં આવે છે કે ટ્રાન્ઝિશનલ ક્રેડિટનો દાવો કરવાના હેતુઓ માટે સીજીએસટી નિયમોના નિયમ ૧૧૭ હેઠળ વિચારવામાં આવેલી નિયત તારીખ પ્રકૃતિમાં પ્રક્રિયાગત છે અને તેથી તેને ફરજિયાત જોગવાઈ તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ નહીં.

૪૪. નિયમ ઉપરોક્ત હદ સુધી સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવ્યો હતો.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમુર્તિશ્રી)

(એ. સી. રાવ, ન્યાયમુર્તિશ્રી)

/મોઈનુદ્દીન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DI એસસીLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*